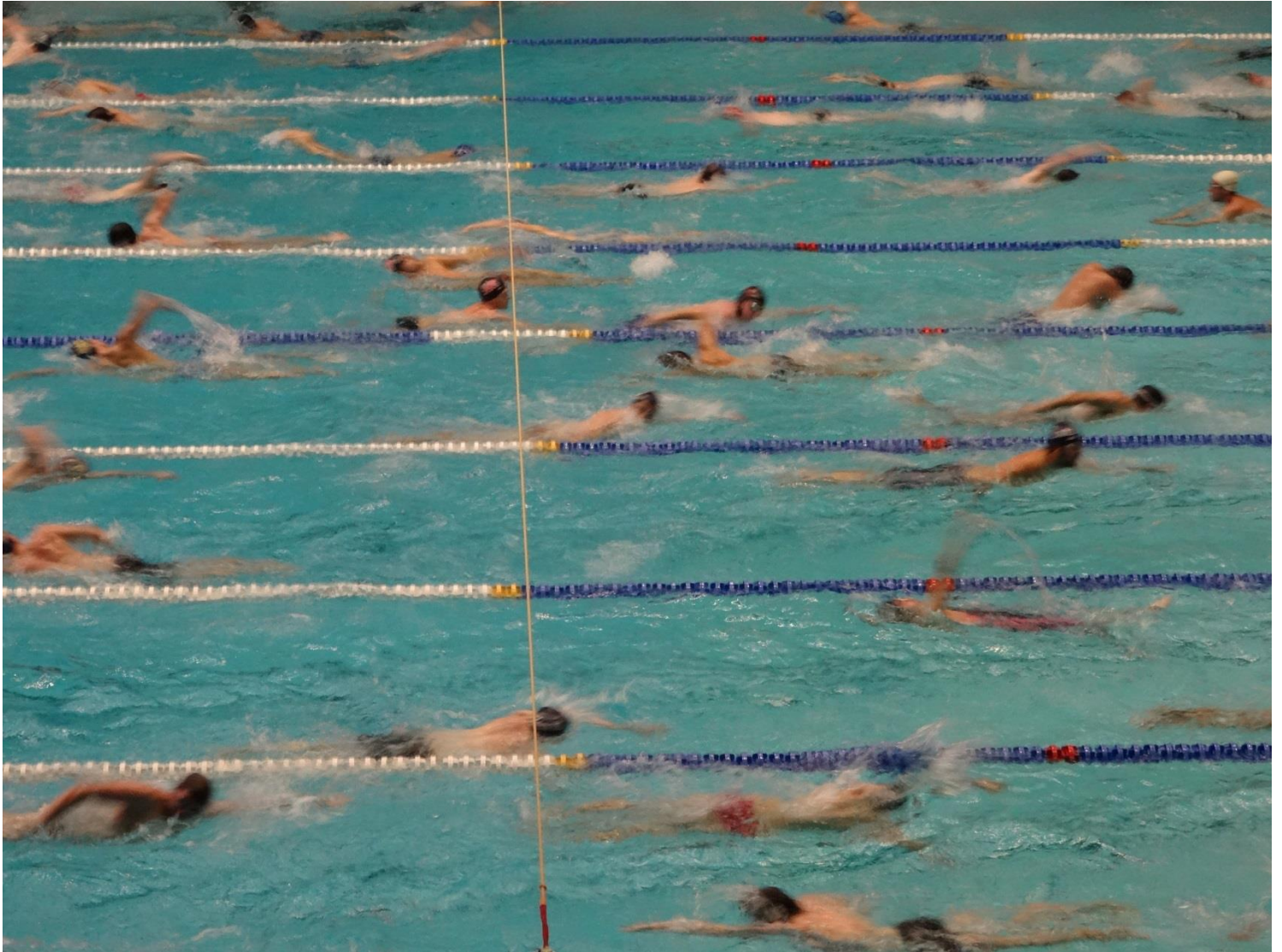


Keep your friends close, but your enemies closer

Over de invloeden van gedeelde faciliteiten bij de opbouw van sociaal kapitaal binnen en tussen sportverenigingen.



*Bachelorscriptie
Charlotte Puister
S2302543*

*Sociale Geografie en Planologie
Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen
Rijksuniversiteit Groningen*

*Centraal thema: Geografie van de sport
Begeleider: Gijs van Campenhout*

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	4
1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Probleemstelling	5
1.3 Leeswijzer	6
2. Theoretisch kader	7
2.1 Sociaal kapitaal	7
2.1.1 Relaties	8
2.1.2 Participatie	8
2.1.3 Vertrouwen	9
2.1.4 Samenvattend	9
2.2 Dark side of sociaal kapitaal	10
2.3 Sociaal kapitaal en de social community in sport	10
2.4 Gedeelde sportfaciliteit	11
2.5 Conceptueel model	11
3. Methodologie	13
3.1 Case: zwemverenigingen ZPCA en de Eemsrobben	13
3.2 Kaart	14
3.3 Methode van dataverzameling	15
3.4 Ethische overwegingen	15
3.5 Methode van data analyse	16
4. Resultaten	17
4.1 Relaties	17
4.2 Participatie	20
4.3 Vertrouwen	21
5. Conclusie	23
6. Reflectie	24
6.1 Reflectie	24
6.2 Aanbevelingen	25
Literatuurlijst	26
Artikelen en boeken	26
Websites	27
Bijlagen	28
Bijlage 1: Bezwaarbrief ouders selectiezwemmers	28
Bijlage 2: Enquête	29
Bijlage 3: Verwerkingsschema peer-review	35

Voorwoord

Groningen, mei 2015

Voor u ligt mijn bachelor scriptie, het eindresultaat van de driejarige bachelor fase van mijn opleiding Sociale Geografie en Planologie. Op donderdag 12 februari, precies 95 dagen voor ik dit schrijf, begon het avontuur van mijn scriptie. Met een groep van 11 mannen en vrouwen die voor het thema Geografie van de Sport hadden gekozen, gingen we nadenken over de onderwerpen die interessant konden zijn voor de scriptie. Het heeft een aantal weken geduurd en verschillende onderwerpen gekost tot ik tot de conclusie kwam dat het huidige onderzoek het moest worden. Na die beslissing heb ik hard moeten werken om dit eindresultaat aan u te kunnen laten lezen. Ik ben blij dat het af is en achteraf, bij vlagen, nog leuk was ook. Na een paar tegenslagen tijdens de dataverzameling is het schrijven van de scriptie mij uiteindelijk meegevallen en ik hoop dat dit tijdens het lezen naar voren zal komen.

Tot slot nog wat bedankjes! Ik wil allereerst mijn groep medestudenten dan ook bedanken voor de hulp middels tips en tricks, maar daarnaast ook voor de gedeelde 'bloed, zweet en tranen'. Ten tweede wil ik ook mijn begeleider Gijs van Campenhout bedanken voor zijn nooit ophoudende op- en aanmerkingen en het feit dat ik hem altijd om advies kon vragen. Daarnaast wil ik natuurlijk ook de zwemmers en besturen van ZPCA en de Eemsrobber bedanken voor het toestemming geven om mijn scriptie onderzoek bij hen uit te voeren en de enquête in te vullen. Tot slot ook een dankwoord voor mijn familie en vriend, die mij over elke hoofdstuk van mijn scriptie tot in den treure hebben horen klagen en daarnaast onderhand experts zijn op het gebied van sociaal kapitaal door alle informatie die ze naar hun hoofd hebben geslingerd gekregen. Kortom, bedankt voor al het luisteren, lezen en herlezen.

Tot slot wil ik u veel leesplezier wensen,

Charlotte Puister

Samenvatting

Vanwege bevolkingskrimp in verschillende delen van Nederland zullen sportverenigingen vaker samen moeten gaan werken door een faciliteit te delen. Binnen sportverenigingen wordt door middel van sociale relaties, vertrouwen en participatie sociaal kapitaal opgebouwd. Uit vele onderzoeken blijkt dat sociaal kapitaal in sport een rol kan spelen in het creëren van een sociale gemeenschap. Het is nog niet veel onderzocht wat de invloed van het delen van een faciliteit is op de opbouw van sociaal kapitaal binnen en tussen verenigingen. In deze scriptie wordt door middel van een casestudy onderzoek gedaan naar:

“Op welke manieren draagt het delen van een faciliteit bij aan het creëren van sociaal kapitaal binnen en tussen twee sportverenigingen?”

Sociaal kapitaal wordt in dit onderzoek gemeten naar aanleiding van sociale relaties, vertrouwen en participatie. Aan de hand van deze drie onderdelen van sociaal kapitaal zijn indicatoren vastgesteld. Deze indicatoren zijn bevraagd in een enquête. Deze enquête is zowel online als in hard-copy ingevuld door sporters van de sportverenigingen van de case. De case study is uitgevoerd bij zwemverenigingen ZPCA en de Eemsrobben die sinds 2011 een zwembad delen.

Uit het onderzoek dat het delen van een faciliteit niet bijdraagt aan de opbouw van sociaal kapitaal tussen twee verenigingen. De sociale community van de eigen vereniging blijft het belangrijkste. Daarnaast valt op dat de vriendschappen tussen leden van verschillende verenigingen niet door hun lidmaatschap bij de sportvereniging tot stand komen, maar via andere ontmoetingsplekken. Ontmoetingsplekken tussen vrienden kunnen zowel via sociale media online plaatsvinden als *in real life*, bijvoorbeeld tijdens een training of op school. Dit duidt erop dat sport, wanneer een faciliteit gedeeld wordt, niet het wondermiddel is dat zorgt voor de opbouw van sociaal kapitaal tussen verenigingen, zoals op basis van eerder onderzoek en huidig beleid op het gebied van sport werd verwacht.

Hoofdstuk één: Inleiding

1.1 Aanleiding

Onderzoekers en beleidsmakers spreken vaak over de positieve invloed van sport op de sociale cohesie in een gemeenschap (Hassan, 2013). Er zijn echter onderzoeken die concluderen sport niet altijd positieve, maar zelfs negatieve uitwerkingen kan hebben op de mogelijkheid tot de het opbouwen van sociale contacten binnen en tussen groepen (Spaaij, 2011; Vermeulen & Verweel, 2009; Kobayashi et al, 2011). Een onderzoek van Lake (2011) laat zien dat het lid worden van een sportclub ook kan leiden tot exclusie, zowel tussen leden en niet-leden van de vereniging, als binnen de vereniging.

Ondanks dat sport door beleidsmakers gezien wordt als een sociaal 'wondermiddel' (Elling, 2004), is uit onderzoek gebleken dat het moeilijk is om de positieve invloed van sport op de opbouw van sociaal kapitaal en sociale cohesie te bewijzen. Vermeulen en Verweel (2009) stellen dat sport wel degelijk kan bijdragen aan het opdoen van sociale contacten en de opbouw van sociaal kapitaal, maar dat de werking van sport als sociaal bindmiddel zeer complex is. Deze complexiteit binnen de sport kan ook tot ongelijkheid en afstand tussen sociale groepen leiden. De opgebouwde sociale relaties kunnen zich ontwikkelen tot een grotere sociale cohesie binnen een bepaalde (sport)groep, maar kan ook tot divergentie tussen groepen leiden. Uit Vermeulen en Verweel's (2009) onderzoek wordt duidelijk dat sport kan bijdragen aan een grotere sociale cohesie, maar dat dit niet een één op één relatie is.

Als toevoeging op de bestaande literatuur zal dit onderzoek inzicht proberen te verkrijgen in twee sportverenigingen in Noordoost Groningen die een faciliteit delen. Tot nu toe is de opbouw van sociaal kapitaal vaak onderzocht binnen een losstaande (sport)vereniging (Vermeulen & Verweel, 2009). Hoe de creatie van sociaal kapitaal tussen verenigingen in zijn werk gaat, wanneer zij elkaar in een gedeelde faciliteit ontmoeten, is nog onduidelijk op microniveau in Nederland.

Het is belangrijk om dit te onderzoeken omdat veel gebieden in Nederland, specifiek op het platteland, te maken hebben met bevolkingskrimp, met als gevolg dat voorzieningen beginnen te verdwijnen uit deze regio's. Steeds meer sportverenigingen krijgen hierdoor te maken met het verdwijnen van sportfaciliteiten of te lage ledenaantallen (Wieland, 2013). Wieland (2013) geeft aan dat sportverenigingen die zich in deze situatie bevinden ervoor kunnen kiezen om samen te werken. Bij deze samenwerking gaan meerdere sportverenigingen een faciliteit delen of zelfs fuseren. Uit Wieland's (2013) onderzoek blijkt dat deze optie, wellicht om sociale redenen, nog niet vaak wordt gekozen. Toch beveelt hij samenwerking aan als geprefereerd toekomstbeeld. Ook andere onderzoeken geven aan sportverenigingen in krimpgebieden zich gedwongen kunnen zien een faciliteit te gaan delen met een andere sportvereniging. (Movisie, 2012; Sportplein Groningen, 2011).

Op dit moment is er nog beperkt inzicht op wat voor invloed een samenwerking, in de vorm van een gedeelde faciliteit, kan hebben op de relatie tussen twee of meer verenigingen die hiermee te maken hebben. Wieland heeft in zijn onderzoek op dit gebied gefocust op de samenwerking tussen gemeenten en niet op de gevolgen van samenwerking voor de sportverenigingen. Het is belangrijk om de gevolgen van een samenwerking in beeld te brengen, omdat dit een situatie is die door meerdere onderzoeken wordt voorgedragen. In dit onderzoek zal er gekeken worden naar het delen van een faciliteit voor verenigingen die dezelfde sport beoefenen. De case die in dit onderzoek zal worden gebruikt ligt in een krimpgebied. De twee sportverenigingen zijn van twee verschillende faciliteiten, naar één gezamenlijke faciliteit gegaan. Om deze reden is de gebruikte case geschikt om te gebruiken.

1.2 Probleemstelling

Doel van het onderzoek

Inzicht krijgen in de manier waarop het delen van een faciliteit leidt tot de opbouw van sociaal kapitaal tussen en binnen twee sportverenigingen in Noordoost Groningen met gezamenlijke faciliteiten.

Hoofdvraag

Op welke manieren draagt het delen van een faciliteit bij aan het creëren van sociaal kapitaal binnen en tussen twee sportverenigingen?

Deelvragen

DV1: Hoe wordt er door middel van participatie sociaal kapitaal opgebouwd binnen en tussen de sportverenigingen?

DV2: Hoe wordt er door middel van vertrouwen sociaal kapitaal opgebouwd binnen en tussen de sportverenigingen?

DV3: Hoe wordt er door middel van relaties sociaal kapitaal opgebouwd binnen en tussen de sportverenigingen?

DV3: In hoeverre speelt het delen van faciliteiten een rol in het creëren van sociaal kapitaal?

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk twee start met het theoretisch kader dat, aan de hand van een operationalisatie schema, inzicht geeft in de kernbegrippen van dit onderzoek: sociaal kapitaal door relaties, participatie en vertrouwen, social community en gedeelde faciliteit (resp. paragrafen 2.1, 2.3 en 2.4). Vervolgens zal in paragraaf 2.5 een conceptueel model dat een visueel overzicht geeft van de relaties binnen het theoretisch kader worden besproken. In hoofdstuk drie wordt de gebruikte methode van dataverzameling en data-analyse behandeld. In dit hoofdstuk zal ook de case worden geïntroduceerd (paragraaf 3.1). In hoofdstuk vier de resultaten van het uitgevoerde onderzoek uiteengezet aan de hand van de operationalisatie (relaties, participatie en vertrouwen). Vervolgens worden in hoofdstuk vijf hier conclusies aan verbonden. Hoofdstuk zes geeft tot slot een kritische reflectie over de inhoud en uitvoering van het onderzoek. Daarnaast zijn in dit hoofdstuk de aanbevelingen te vinden voor vervolg onderzoek.

Hoofdstuk twee: Theoretisch Kader

2.1 Sociaal kapitaal

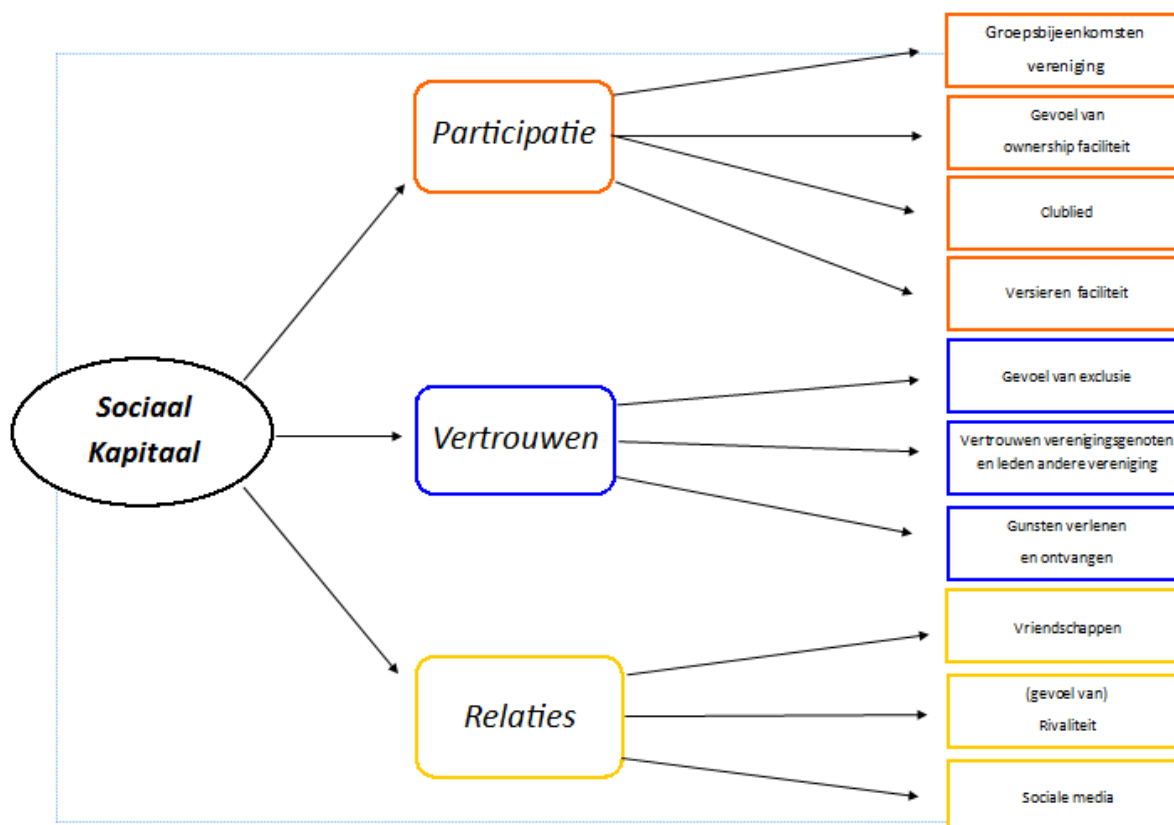
Het begrip sociaal kapitaal is door meerdere denkers getheoretiseerd, waarvan Pierre Bourdieu, James Coleman en Robert Putnam de belangrijkste zijn (Ahn, 2012; Bailey, 2005; Lake, 2011; Kobayashi et al, 2011). Bourdieu (1986) kwam als eerste met een definitie van sociaal kapitaal:

the aggregate of the actual or potential resources which are linked to possession of a durable network of more or less institutionalised relationships of mutual acquaintance and recognition – or in other words, to membership in a group – which provides each of its members with the backing of the collectively-owned capital, a “credential” which entitles them to credit, in various senses of the word” (Bourdieu, 1986 p. 248-249).

Bourdieu stelt dat sociaal kapitaal de som is van alle resources waar je toegang tot hebt doordat je tot een bepaalde groep behoort. Een sociaal netwerk bestaat daarbij uit gemeenschappelijke sociale relaties, die al dan niet geïnstitutionaliseerd zijn. Coleman (1988) stelt daarnaast een vertrouwensband centraal voor de opbouw van sociaal kapitaal:

“...particular kind of resource available to an actor, made up of a ‘variety of entities’, which contain two elements: ‘they all consist of some aspect of social structures, and they facilitate certain actions of actors – whether persons or corporate actors – within the structure’” (Coleman, 1988 p.98).

De resource, zoals Coleman het noemt, maakt het voor individuen mogelijk om bepaalde doelen te bereiken die ze nastreven. Daarbij is het van belang dat er binnen de ‘sociale structuur van het netwerk’ een bepaalde mate overkomt is tussen de actoren, zoals een band van vertrouwen.



Figuur 1: operationalisatie schema (op basis van CBS, 2011; Borgatti, Jones, Everett, 1998; Furstenberg & Hughes, 1995; Bourdieu, 1986; Coleman, 1988; Putnam, 2000; Elling, 2004)

2.1.1 Relaties

Sociale relaties kunnen voortkomen uit een formele groep waar je bijvoorbeeld lidmaatschap aan betaald, zoals een sportvereniging, maar ook een informele groep, zoals een vriendengroep. Binnen de groep wordt sociaal kapitaal opgebouwd op basis van solidariteit (wat overeenkomt met vertrouwen) en door uitwisseling van resources (kennis, goederen, diensten ect.). Bourdieu, en in navolging andere onderzoekers (o.a. Elling, 2004; Vermeulen en Verweel 2009), geeft aan dat de sociale relaties die mensen met elkaar aangaan de basis zijn voor het opbouwen van een sociaal netwerk, waarbinnen sociaal kapitaal gecreëerd wordt.

Uit een kwalitatief onderzoek door Elling (2004) komt echter naar voren dat sociale relaties, met name vriendschappen, via de sport van tijdelijke aard zijn. De sportvrienden worden alleen in de context van de sport ontmoet en wanneer er van club wordt gewisseld of gestopt met sporten, zullen deze vriendschappen gauw vervagen. Het onderzoek concludeert dat de opbouw van sociaal kapitaal binnen sportverenigingen zeer kan verschillen per sport, persoon en duur van de relatie.

Bourdieu (1986) geeft daarnaast aan dat er binnen een groep altijd één of meerdere 'keypersons' zijn, die representatief zijn voor de groep naar de buitenwereld toe. De keyperson staat centraal bij het opbouwen van sociaal kapitaal van de groep door zijn sociale relaties met mensen buiten de groep. Van oudsher zou je de pater familias als zo'n keyperson kunnen zien en binnen een sportteam is deze rol vaak weggelegd voor de aanvoerder. Hoe sterker de keyperson, hoe groter het sociaal kapitaal van een groep kan worden. Dit komt doordat een sterke keyperson beter voor de groep als geheel kan lobbyen of meer sociale relaties aangaat, waardoor de groep als geheel meer sociaal kapitaal creëert.

2.1.2 Participatie

In navolging van Bourdieu (1986) en Coleman (1988), stelt Putnam (2000) dat in de kern van het begrip sociaal kapitaal het idee ligt dat sociale netwerken een meerwaarde hebben voor individuen. Deze meerwaarde kan bijvoorbeeld terug gevonden worden in verhoogde (groeps-)productiviteit (Putnam, 2000) of gunsten die iemand voor een ander wil doen (Vermeulen en Verweel, 2009). Volgens Putnam kan sociaal kapitaal worden verworven door actief deel te nemen aan activiteiten (in Vermeulen en Verweel, 2009; Bailey, 2005). Door gezamenlijk een activiteit uit te voeren, waarbij je elkaar nodig hebt om te slagen, kan een band gecreëerd worden tussen mensen die de activiteit uitvoeren. Het kan dan gaan om een formele setting als een verplicht bedrijfsuitje of in een informele setting als een avondje eten met collega's. Belangrijk voor de opbouw van sociaal kapitaal is dat er, in beide settingen, een zekere mate van betrokkenheid is bij het aangaan van sociale relaties tussen de mensen die tot een bepaalde groep horen of tussen mensen van twee verschillende groepen. Hiermee stelt Putnam (2000) dat, onder andere, de gekozen kernwaarde participatie een basis is voor het creëren van sociaal kapitaal. In de context van sport kan het sporten *an sich* als een gezamenlijk activiteit worden gezien.

Putnam (2000) onderscheidt binnen sociaal kapitaal de aspecten bonding en bridging sociaal kapitaal. Bonding sociaal kapitaal is "*inward looking and tend to reinforce exclusive identities and homogeneous groups*" (Putnam, 2000 p.22). Bonding sociaal kapitaal vindt plaats binnen groepen met gelijke mensen, bijvoorbeeld in termen van etniciteit of sociaal economisch status. Bonding sociaal kapitaal bestaat vaak uit 'sterke' banden, die zich vormen tussen familieleden en hechte vrienden. Deze sociale banden creëren een loyaliteit binnen de groep, door een gedeeld gevoel van vertrouwen en wederkerigheid.

Bridging sociaal kapitaal daarentegen is "*outward looking and encompass people across diverse social cleavages*" (Putnam, 2000, p.22). Bridging sociaal kapitaal bestaat uit 'zwakke' sociale banden, tussen mensen die elkaar niet zo goed kennen (Ahn, 2012; Ellison et al, 2014; Spaaij, 2011). Het gaat om relaties van mensen tussen verschillende groepen in plaats van binnen een bepaalde groep.

Bridging sociaal kapitaal kan worden gezien als het eerste contact tussen mensen, waarbij zij elkaar leren kennen. Wanneer er meer interactie plaatsvindt, wordt er een sterker sociale band opgebouwd. Het bridging sociaal kapitaal gaat dan over naar bonding sociaal kapitaal. Vanuit het bonding sociaal kapitaal kan vervolgens een sociaal netwerk worden opgebouwd. Dit kan leiden tot het ontstaan van een sociale community.

2.1.3 Vertrouwen

Coleman (1988) benadrukt dat er verschillende vormen van sociaal contact zijn die bijdragen aan het creëren van sociaal kapitaal. De drie vormen die hij onderscheidt zijn:

1. *Verplichtingen en verwachtingen*, waarbij het gaat om het vertrouwen dat als persoon A iets voor persoon B doet, persoon B uiteindelijk ook iets terugdoet voor persoon A. Als ik bijvoorbeeld mijn buurman's stoep schoonveeg van sneeuw, dan verwacht ik dat hij dat de volgende keer als het sneeuwt ook voor mij doet. Met deze vorm laat Coleman zien dat kernwaarde vertrouwen en reciprociteit (geven en nemen/wederkerigheid (Elling, 2004)) bouwstenen van sociaal kapitaal zijn.
2. *Informatiestromen*, waarbij het gaat om de informatie die gedeeld wordt binnen een sociaal netwerk en waar een persoon die onderdeel is van dat netwerk gebruik kan maken. Coleman grijpt hier ook terug de sociale relatie als bouwsteen van sociaal kapitaal. Wanneer een keeper, bijvoorbeeld via een vriend, weet dat de spits van de tegenstander altijd rechts in de kruising schiet, heeft hij meer kans dat hij een penalty zal stoppen.
3. *Normen en sancties*, waarbij het gaat om de sociale normen die mensen binnen een groep ervaren. Belangrijk is dat wanneer iemand zich niet aan de norm houdt, straf volgt. Zo is het bijvoorbeeld een sociale norm dat je iets voor iemand terugdoet wanneer hij wat voor jou heeft gedaan (wederkerigheid). Wanneer je dit niet doet, kan een straf in dit geval zijn dat iemand jou niet meer zal helpen in de toekomst.

In al deze drie vormen is vertrouwen nodig om sociaal kapitaal op te bouwen. Mensen vertrouwen erop dat de verwachtingen die uitgesproken worden naar elkaar worden nageleefd. In de context van sport kan dit bijvoorbeeld zijn dat ieder teamlid zijn taak uitvoert in het spel. Iemand die zijn verplichtingen niet nakomt, kan erop rekenen dat sancties volgen. Een teamlid kan dan worden geschorst of op de bank moeten de volgende wedstrijd. Dat is een vorm van vertrouwen voor degene die benadeeld wordt door het 'wangedrag'. Tot slot is er ook een vertrouwensband nodig bij het doorgeven van informatie. Het vertrouwen dat de informatie niet wordt misbruikt of dat de persoon die (gevoelige) informatie geeft niet wordt verraden.

Onderzoek van Vermeulen en Verweel (2009) laat zien dat één derde van de respondenten van hun onderzoek (sporters binnen een vereniging) aangeeft dat ze via de sport hun sociale netwerk, zelfvertrouwen en vertrouwen in anderen opbouwen. Nog eens één derde van de sporters zegt dat dit onder andere via sport wordt opgebouwd. Dit kan verklaard worden doordat iemand, wanneer hij lid wordt bij een sportvereniging, hij zijn sociaal netwerk kan uitbreiden door nieuwe mensen te ontmoeten waarmee hij gaat sporten. Vervolgens moet je als sporter, vooral in teamsporten, op elkaar vertrouwen tijdens trainingen en wedstrijden dat ieder zijn eigen taak binnen het team uitvoert. Binnen een team zorgt dit via de kernwaarde vertrouwen voor de creatie van sociaal kapitaal.

2.1.4 Samenvattend

Zowel Bourdieu (1986) als Coleman (1988) als Putnam (2000) geven aan dat de kern van sociaal kapitaal ligt in het aangaan van sociale relaties. Het aangaan van sociale relaties is dan ook een belangrijke kernwaarde voor de opbouw van sociaal kapitaal. Putnam geeft aan dat ook participatie (in activiteiten) kan leiden tot de creatie van sociaal kapitaal, doordat mensen actief met elkaar interacteren. Coleman (1988) voegt vertrouwen toe aan de kernwaarden van sociaal kapitaal, waarmee hij dieper ingaat op de betekenissen van de sociale relaties die binnen een sociaal netwerk

worden aangegaan. Deze drie kernwaarden zullen als leidraad gelden voor de wijze waarop sociaal kapitaal onderzocht wordt. Sociaal kapitaal is in dit onderzoek gebruikt als:

Sociaal kapitaal is de vorm van kapitaal waarin de sociale relaties die mensen met elkaar aangaan en de netwerken waarbinnen deze sociale relaties tot stand komen centraal staan. Sociaal kapitaal is opgedeeld in drie onderdelen: vertrouwen, participatie en relaties, welke bijdragen aan de opbouw van sociaal kapitaal binnen en tussen groepen.

2.2 Dark side of sociaal kapitaal

De opbouw van sociaal kapitaal kan ook minder positieve effecten hebben. Het risico dat ontstaat bij het ontstaan van sterke sociale relaties binnen een vereniging kan ook een afkeer van andere groepen veroorzaken (Putnam, 2000; Ellison et al, 2014; Kobayashi et al, 2011; Lake, 2011; Svendsen, 2006; Elling, 2004). Dit wordt ook wel de 'dark side' of sociaal kapitaal genoemd (Kobayashi et al, 2011; Lake, 2011). Deze afkeer kan ontstaan doordat een individu zo gefocust is op zijn sociale groep dat het individu niet meer openstaat voor sociale relaties met anderen. Daarbij sluit het individu zich buiten van andere groepen, terwijl de kans op het toelaten van nieuwe mensen tot de sociale groep wordt verkleind. Er ontstaat een proces van in- en exclusie. Binnen sportverenigingen met een diepgaande verbodenheid tussen de leden kunnen deze processen van in- en exclusie als normaal worden gezien (Lake, 2011). De 'dark side' hoeft niet per se een slechte situatie te zijn, want het is normaal dat exclusie ontstaat wanneer het om sportverenigingen gaat. Door lid te worden en contributie te betalen zorgt een persoon er al voor dat hij voortaan included is.

Als voorbeeld kan van de dark side of sociaal kapitaal kan een onderzoek van Lake (2011) gebruikt worden. Lake observeerde in een Engelse tennisvereniging, om te zien hoe leden met elkaar en met niet-leden omgingen en hoe relaties werden opgebouwd. De overkoepelende tennisorganisatie wilde exclusie voorkomen binnen de Britse tennisclubs en besloot exclusieve lidmaatschappen of kledingvoorschriften te verbieden. Dit zou moeten resulteren in een bredere acceptatie van nieuwe leden binnen de tennisvereniging. Lake's observaties wezen echter uit dat lid zijn niet garandeerde dat je 'erbij' hoorde. Er was sprake van vriendschappen, die zich bijvoorbeeld uitten in het spelen tegen elkaar, tussen de 'oude garde' van de club, maar er werden weinig tot geen vriendschappen gelegd tussen de oude garde en de nieuwe leden. Nieuwe leden werden uitgesloten van veel zaken die volgens de oude garde bij de 'cultuur' van de tennisvereniging hoorde. Als we de oude garde en nieuwe leden als twee groepen nemen kan het volgende worden gesteld: binnen de club wordt er tussen de twee groepen geen sociaal kapitaal opgebouwd, want er doen zich geen uitingen van sociale relaties, vertrouwen of participatie voor, zoals nieuwe leden die trainingen of tips krijgen van de oude garde. De nieuwe leden werden juist buitengesloten en daarmee valt deze manier van sociaal kapitaal opbouwen binnen de dark side of sociaal kapitaal.

2.3 Sociaal kapitaal en social community in sport

Sociale gemeenschappen, of communities, zijn groepen mensen die het gevoel hebben bij elkaar te horen (Skinner, Zakus en Cowell, 2008). Het gevoel van 'erbij horen', is volgens Skinner, Zakus en Cowell (2008) een fundamentele behoefte die mensen voelen om sociale relaties aan te gaan:

"Communities are marked by deep, familiar and co-operative ties between people that often involve a high degree of personal intimacy, moral commitment, social cohesion and continuity in time. Communities are also committed to a clearly defined set of values that guide their behaviour through allied social norms" (p.4).

In de definitie die Skinner, Zakus en Cowell (2008) komen de kernwaarden die een rol spelen in de opbouw van sociaal kapitaal terug. De '*deep, familiar and co-operative ties*' duiden op de kernwaarde sociale relaties die een rol speelt in de opbouw van sociaal kapitaal. De '*moral commitment and social cohesion*' verwijzen naar de kernwaarde vertrouwen. Ten derde wordt ook

de tijd benadrukt als een belangrijk aspect. Het kost bijvoorbeeld tijd om vertrouwen te krijgen in elkaar en over tijd is de kans op participatie in gezamenlijke activiteiten groter. Hierdoor ben je verbonden met de groep en bouw je meer sociaal kapitaal op door de kernwaarde participatie (gedrag).

Sportverenigingen kunnen gezien worden als social communities, waarbinnen sociaal kapitaal kan worden opgebouwd, omdat er sprake is van een groep mensen die sociale relaties aangaan, vertrouwen (moeten) hebben in elkaar en participeren in een activiteit (de sport).

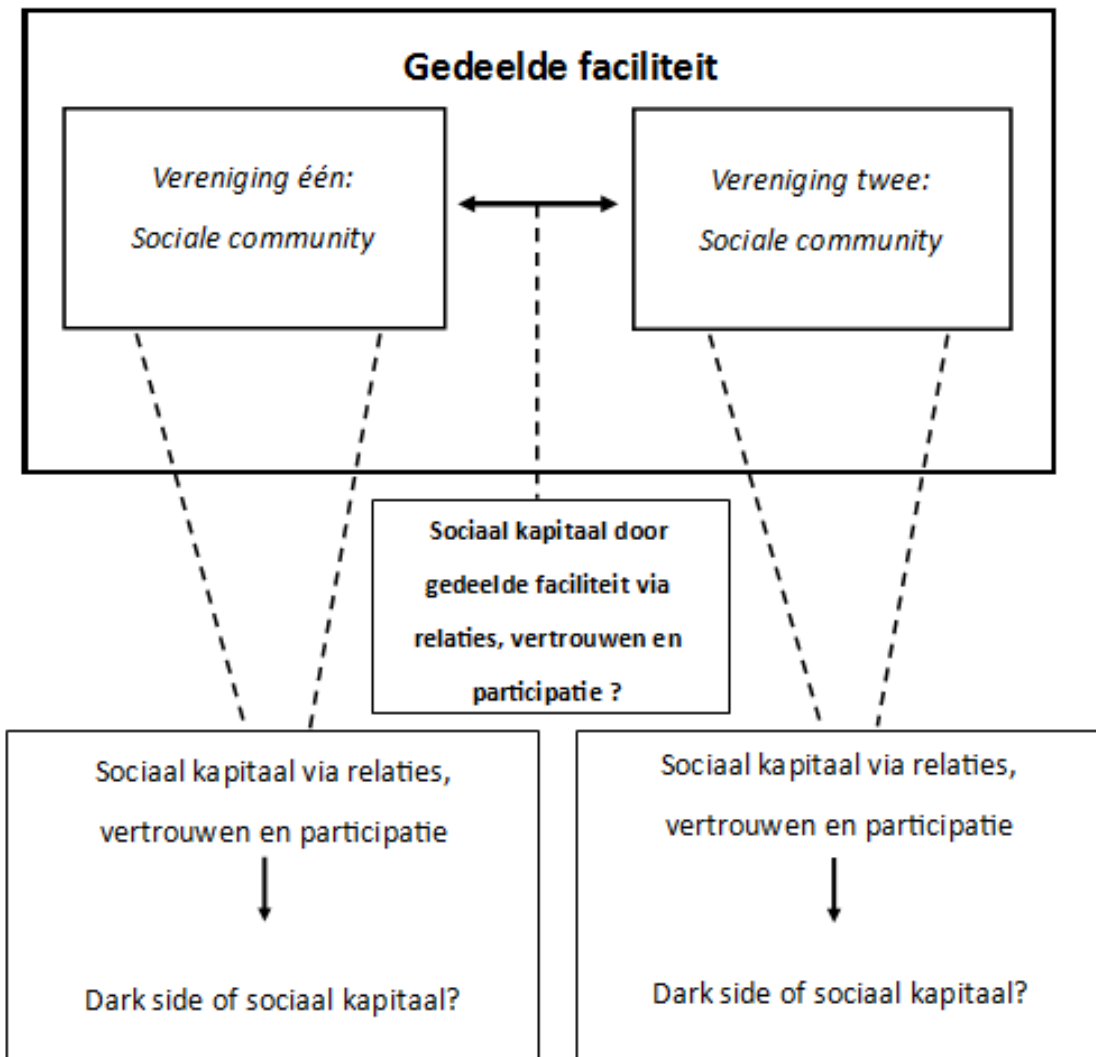
2.4 Gedeeld sportfaciliteit

Tot slot is het belangrijk dat om te kijken naar de gevolgen dat het delen van een faciliteit kan hebben. Een onderzoek van Svendsen (2006), over de opbouw van sociaal kapitaal tussen de huidige bewoners en nieuwkomers in een regio in Denemarken, laat zien dat een gebrek aan contact tussen twee groepen kan leiden tot stereotypering, negatieve beeldvorming en een gebrek aan vertrouwen. In de context van de sport komt dit ook voor: kijk bijvoorbeeld in het voetbal naar Ajax en Feyenoord of S.C. Heerenveen en S.C. Cambuur. Zij hebben weinig contact en wantrouwen en stereotypering spelen een grote rol in de rivaliteit.

Een gezamenlijke ontmoetingsplek kan hiertoe oplossing bieden, omdat dat het probleem van stereotypering en gebrek aan contact tussen de groepen kan verhelpen. Dit kan ervoor zorgen dat de groepen elkaar beter begrijpen dan voor ze een ontmoetingsplek hadden en daardoor elkaar meer accepteren. In de sport zien we echter ook dat een ontmoetingsplek juist rivaliteit kan opwekken en daardoor een negatieve invloed kan hebben (Vermeulen & Verweel, 2009). Bevestiging van dit beeld is te vinden in 'hooligan' gedrag of het incident in Beverwijk in 1997, waarbij een knokpartij tussen Ajax en Feyenoord fans eindigde met een dode (F-side, 2015). Er zijn verschillende uitwerkingen die een gezamenlijke faciliteit kan hebben op het gedrag en de beeldvorming van leden van sportverenigingen. Een ontmoetingsplek kan de sociale relaties tussen groepen versterken, wat een negatieve beeldvorming en gedrag kan verminderen en het vertrouwen en participatie vergroten. Dit heeft een positieve invloed op het opbouwen van sociaal kapitaal tussen verenigingen. Een negatieve uitwerking kan plaatsvinden als de rivaliteit versterkt wordt. In dat geval gebeurt het tegenovergestelde en wordt er minder sociaal kapitaal opgebouwd. Het is hierom interessant om inzicht te krijgen in de manieren waarop een gemeenschappelijke ontmoetingsplek of faciliteit invloed heeft op de verenigingen in dit onderzoek.

2.5 Conceptueel model

In het conceptueel model (zie figuur 2) is te zien dat binnen de gedeelde faciliteit twee verenigingen zijn, die beiden een losstaande sociale community vormen. De verwachting is dat er tussen deze verenigingen meer bonding en bridging sociaal kapitaal ontstaat door het delen van een faciliteit, dan in een situatie waar twee verenigingen geen faciliteit delen. Binnen de vereniging wordt ook sociaal kapitaal opgebouwd. Door het proces van het opbouwen van dit sociaal kapitaal worden sommige mensen *included* in de sociale community van de vereniging en anderen *excluded*.



Figuur 2: Conceptueel model

Hoofdstuk drie: Methodologie

3.1 Case: zwemverenigingen ZPCA en de Eemsrobber

De case study voor dit onderzoek is uitgevoerd bij twee zwemverenigingen uit Noordoost Groningen. De eerste zwemvereniging is ZPCA (Zwem en Polo Club Appingedam) uit Appingedam. De tweede zwemvereniging is de Eemsrobber uit Delfzijl. Beide zwemverenigingen hadden tot 2009 een eigen zwembad in respectievelijk Appingedam en Delfzijl, maar zijn eind 2009 (opening zwembad 3 januari 2010) beide in het nieuw gebouwde zwembad Dubbelslag in Delfzijl terecht gekomen (zie kaart 1; De Eemsrobber, 2015; ZPCA, 2015).

Naast deze twee verenigingen zijn er ook vier andere verenigingen die gebruik maken van het zwembad. Dit zijn een Reddingsvereniging, een vereniging voor aangepaste sport en twee onderwatersportverenigingen. Dit onderzoek is specifiek toegelegd op ZPCA en de Eemsrobber, omdat deze twee verenigingen een wedstrijd zwemselectie hebben. Op deze wedstrijdselectie is het onderzoek gefocust. Er is voor gekozen om alleen deze tak van de zwemsport mee te nemen in het onderzoek omdat het een beperkend kader is. Daarnaast is de zwemselectie ook de meest intensieve tak van de zwemsport bij de twee zwemverenigingen. De kinderen en jongeren die in deze selectie zitten zien elkaar regelmatig en er zijn ook trainingen die op elkaar aansluiten of zelf tegelijkertijd zijn. Daarnaast gaat het hier om een individuele tak van de zwemsport, wat niet goed te vergelijken is met een teamsport als waterpolo. Om deze redenen lenen de selectiegroepen van de twee verenigingen zich het beste voor het onderzoek.

Bij elkaar opgeteld tellen de zwemselecties in totaal 54 leden. Hiervan zijn er 27 zwemmers van ZPCA en 27 zwemmers van de Eemsrobber. Het is toeval dat deze ledenaantallen overeen komen.

3.3 Methode van dataverzameling

Om data te verzamelen is er gebruik gemaakt van een anonieme enquête. Er is gekozen voor deze manier van data verzameling, omdat deze geschikt is voor het achterhalen van complexe gedragingen en sociale interactie. Daarnaast kan er een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve data verkregen worden van de respondent (McLafferty, 2010). Door middel van een enquête kunnen kwantitatieve gegevens omtrent de opbouw van sociaal kapitaal worden verkregen van de respondenten. Daarnaast kan er ook naar korte achterliggende redenen van de respondent gevraagd worden bij bepaalde antwoorden. Dit maakt de enquête als data verzamelingsinstrument bruikbaar voor dit onderzoek.

De enquête is voor alle zwemmers van de zwemselecties van zwemverenigingen de Eemsrobben en ZPCA. De groep respondenten bestaat uit 28,2% mannen en 66,7% vrouwen; 5,1% heeft geen geslacht ingevuld. De leeftijd van de respondenten ligt tussen de 10 en 35 jaar, met een gemiddelde leeftijd van 17 jaar. Van de totale groep respondenten is 38,5% lid bij ZPCA en 61,5% lid bij de Eemsrobben.

Ouders van minderjarige zwemmers zijn op 17-04-2015 middels een bezwaarbrief (zie bijlage 1) in een email door het bestuur van de desbetreffende vereniging op de hoogte gesteld van het onderzoek en de enquête (zie bijlage 2). Na een termijn van één week (17 tot en met 26 april 2015) kon geen bezwaar meer worden geuit en is er een email naar de zwemmers gestuurd met daarin een link naar de enquête. De zwemmers hebben zelf de keuze gehad om deze in te vullen. Een emailadres kon achtergelaten worden om resultaten van het onderzoek te krijgen na afronding.

Naar aanleiding van tegenvallende respons op de digitale enquête is besloten om ook face-to-face de enquêtes af te gaan nemen, met toestemming van het bestuur van de verenigingen. Daarnaast is op 13-05-2015 op sociale media een oproep gedaan aan een deel van de zwemmers van ZPCA en de Eemsrobben. Op deze manier zijn er meer mensen op de hoogte gebracht van het onderzoek. De zwemmer die face-to-face zijn benaderd (voor ZPCA op 23-05-2015 en voor de Eemsrobben op 18-05-2015) hebben de enquête ingevuld in de kantine van zwembad Dubbelslag. De zwemmers die via social media zijn benaderd hebben de digitale versie van de enquête ingevuld.

3.4 Ethische overwegingen

In het overwegen van het aspect ethiek is gekeken naar eerdere onderzoeken (Hogendorp, 2013; Kleine, 2014; Groen, 2014) en colleges en de manier waarop hierin met anonimiteit, positiona­liteit en minderjarige respondenten is omgegaan. Naar aanleiding hiervan zijn de volgende aandachtspunten naar voren gekomen.

De enquête is pas uitgedeeld aan of digitaal toegestuurd naar de respondenten nadat dit was overeengekomen met het bestuur van beide zwemverenigingen. Bij de beoogde verenigingen zit een groot aantal minderjarigen in de zwemselecties (zie paragraaf 3.3.1). Het is hierdoor van belang dat de ouders op een duidelijk beeld krijgen van het onderzoek. Op deze manier hebben zij een weloverwogen beslissing kunnen nemen over de deelname van hun kind. Ethisch gezien is het van belang dat de ouders, direct of indirect, toestemming geven om hun minderjarig kind mee te laten doen. Om deze reden is er een mail naar alle ouders en vertegenwoordigers van de minderjarige leden van de zwemselecties worden gestuurd. Mochten zij er bezwaar tegen hebben dat hun kind meedoet met het onderzoek dan kunnen zij dat aangeven.

Bij de benadering van de respondenten dient ook rekening te worden gehouden met mijn eigen 'positionality'. Ik ben lid geweest van beide zwemverenigingen, dus dat geeft mij een zekere 'inside knowlegde'. Ik denk dat dit op dit moment geen probleem is, omdat ik al een aantal jaar niet meer lid ben bij een van beide verenigingen, maar misschien dat er nog wel bekenden bij de verenigingen zwemmen.

Tijdens de verwerking van de data kwam naar voren dat veel zwemmers een emailadres hebben ingevuld waar hun naam gedeeltelijk of geheel in is opgenomen. Dit was een eigen keuze van de respondent, maar heeft de anonimiteit van de respondenten deels geschaad. Te meer omdat sommige namen voor mij als onderzoeker bekend waren. Er is voor gekozen om dit te behouden en

getracht niet na te gaan wie wat precies heeft geantwoord, om zo onbevooroordeeld te blijven. Deze gegevens zijn verder niet met derden gedeeld, waardoor de anonimiteit van de respondenten tegenover de lezer gewaarborgd blijft.

3.5 Methode van data analyse

In totaal zijn er 39 respondenten die de enquête hebben ingevuld, van de totale populatie van 54 wedstrijd zwemmers. Dit komt neer op een responsiepercentage van 72,2%. De gegevens die zij hebben ingevuld zijn ingevoerd in een SPSS bestand. Vervolgens is de data met behulp van SPSS geanalyseerd met behulp van verschillende toetsen (zie resultaten).

Hoofdstuk vier: Resultaten

De resultaten van het onderzoek worden per kernwaarde besproken. Om de data te analyseren zijn verschillende significantie toetsen uitgevoerd om de waarschijnlijkheid van een verband tussen variabelen te meten. Om dit te meten wordt er een nulhypothese opgesteld, bijvoorbeeld 'er is geen verband tussen de twee gemeten factoren'. Vervolgens wordt er een berekening gedaan (welke verschilt per toets) en een p-waarde toegekend. Deze p-waarde geeft de significantie aan. Wanneer de p-waarde onder de 0,05 is, is de toets significant en kan de nulhypothese worden verworpen. In dat geval is er met een zekerheid van 95% te zeggen dat er een verband is tussen de twee factoren. Nadat een verband is aangetoond kan middels een associatiemaat de sterkte en richting van het verband worden onderzocht. Dit geeft inzicht in de uitwerking van het aangetoonde verband. Een verband kan positief (tussen 0 en 1) of negatief (tussen 0 en -1) zijn en zwak (0-0,2), matig sterk (0,2-0,4), sterk (0,4-0,7) of zeer sterk (0,7-1) zijn (zie figuur 3).

Naam toets	Soort toets	Wat wordt er onderzocht?
Fisher's Exact test	Significantie toets	Toetst een verband tussen twee nominale of ordinale variabelen op basis van verwachte en geobserveerde waarden. Non-parametrisch alternatief voor Chi-kwadraat toets ($n < 50$).
Spearman's Rho Correlatie coëfficiënt	Significantie toets en associatiemaat	Toetst lineair verband tussen twee ordinale variabelen met behulp van een correlatie coëfficiënt. De waarde van de associatiemaat kan liggen tussen -1 en 1. Non-parametrisch alternatief voor Pearson correlatie coëfficiënt.
Mann-Whitney toets	Significantie toets	Toetst of populatiegemiddelden gelijk zijn voor twee groepen. Non-parametrisch alternatief voor onafhankelijke t-toets ($n < 50$).
Cramer's V	Associatiemaat	Meet de richting en sterkte van een verband op basis van een significante uitkomst van Chi-kwadraat of Fisher's Exact toets. De waarde kan liggen tussen de -1 en 1.

Figuur 3: Overzicht in het onderzoek gebruikte significantie toetsen en associatiematen

4.1 Relaties

Uit de data komt het aantal vrienden dat de respondenten hebben per vereniging naar voren (er is toegelicht wat wordt verstaan onder een vriend in dit onderzoek, zie bijlage 2). Er wordt verwacht dat respondenten meer vrienden hebben bij de vereniging waar zij lid bij zijn, omdat zij deze mensen vaker zien en meer tijd hebben om vertrouwen op te bouwen en te participeren in activiteiten samen (o.a. Bourdieu, 1986; Coleman, 1988; Putnam, 2000; Kobayasi et al, 2011). Om dit te toetsen is een Mann-Whitney toets uitgevoerd, omdat er een ratio variabele met een nominale variabele wordt vergeleken (zie figuur 8). De p-waarde van de onafhankelijkheidstoets is 0,000. De toets is significant en de nulhypothese kan worden verworpen. Dit betekent dat er een verband bestaat tussen de getoetste variabelen. Vervolgens is met Cramer's V de sterkte en richting van het verband getoetst. De waarde hiervan is 0,402. Dit is een positief, sterk verband.

Dit betekent dat er een verschil is tussen het aantal vrienden dat de zwemmers hebben per vereniging. Uit de toetsing komt naar voren dat er binnen de eigen vereniging meer vrienden zijn dan bij de andere vereniging. Dit komt overeen met de uitgesproken verwachting en komt overeen met bestaande literatuur (Kobayashi et al, 2011).

Verband tussen variabelen 'Aantal vrienden ZPCA' en 'Vereniging'	Gebruikte Toets	Uitkomst
Onafhankelijkheidstoets	Mann-Whitley	0,000 (2-sided)
Associatiemaat	Cramer's V	0,402

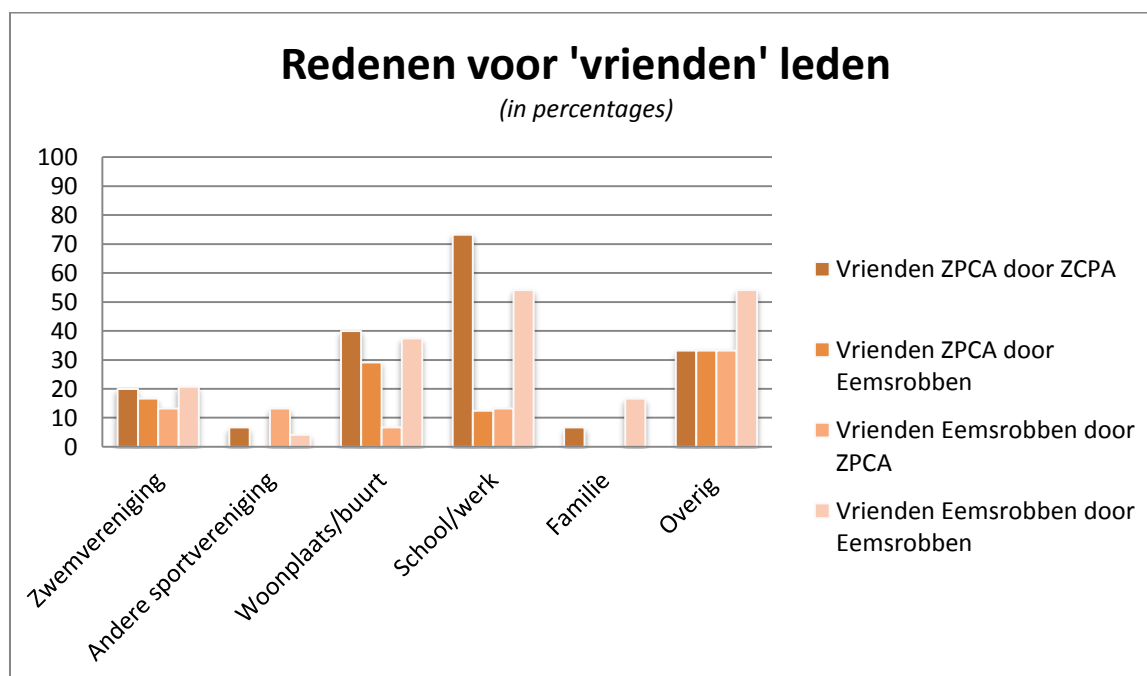
Figuur 4: Mann-Whitley ZPCA

Verband tussen variabelen 'Aantal vrienden Eemsrobber' en 'Vereniging'	Gebruikte Toets	Uitkomst
Onafhankelijkheidstoets	Mann-Whitley	0,000 (2-sided)
Associatiemaat	Cramer's V	0,402

Figuur 5: Mann-Whitley Eemsrobber

Kijken naar de redenen die de respondenten opgeven als het gaat om de manier waarop zij, met de vrienden die ze via de zwemvereniging kennen, contact hebben, blijkt dat de zwemvereniging (het zwembad), de woonplaats of buurt en school belangrijke ontmoetingsplekken zijn voor de respondenten en hun vrienden (zie figuur 9). Ook de categorie overig wordt vaak genoemd. Blijkbaar zijn er andere plekken die als ontmoetingsplek dienen, zoals online ontmoetingsplekken, zoals Facebook en Twitter (zie figuur 8). Dit komt niet overeen met beleidsdocumenten omtrent sport, waarin wordt verondersteld dat de sportvereniging een belangrijke ontmoetingsplek is voor sociale relaties en de opbouw van sociaal kapitaal faciliteert (Hassan, 2013). Uit dit onderzoek blijkt echter dat de zwemsport sociaal kapitaal enigszins faciliteert, maar dat de opbouw van sociale netwerken vooral ook op andere plaatsen, zoals school en woonplaats, gebeurt (zie ook Elling, 2004; Vermeulen en Verweel, 2009).

Samenvattend kan gesteld worden dat sociaal kapitaal voornamelijk wordt opgebouwd binnen de eigen sportvereniging (Kobayashi et al, 2011), maar dat andere locaties buiten de sport vaak belangrijkere ontmoetingsplekken zijn (Elling, 2004).



Figuur 6: Redenen vriendschappen ZPCA en Eemsrobber

Er is geen relatie is tussen de opbouw van sociaal kapitaal en de mate van (gevoelsmatige) rivaliteit die de respondenten aangeven. Slechts 1 respondent geeft aan leden van de andere zwemvereniging meer als rivalen te zien. Op basis van deze data kan gesteld worden dat de respondenten van de verenigingen elkaar meer als vrienden zien. Uit de resultaten komt echter naar

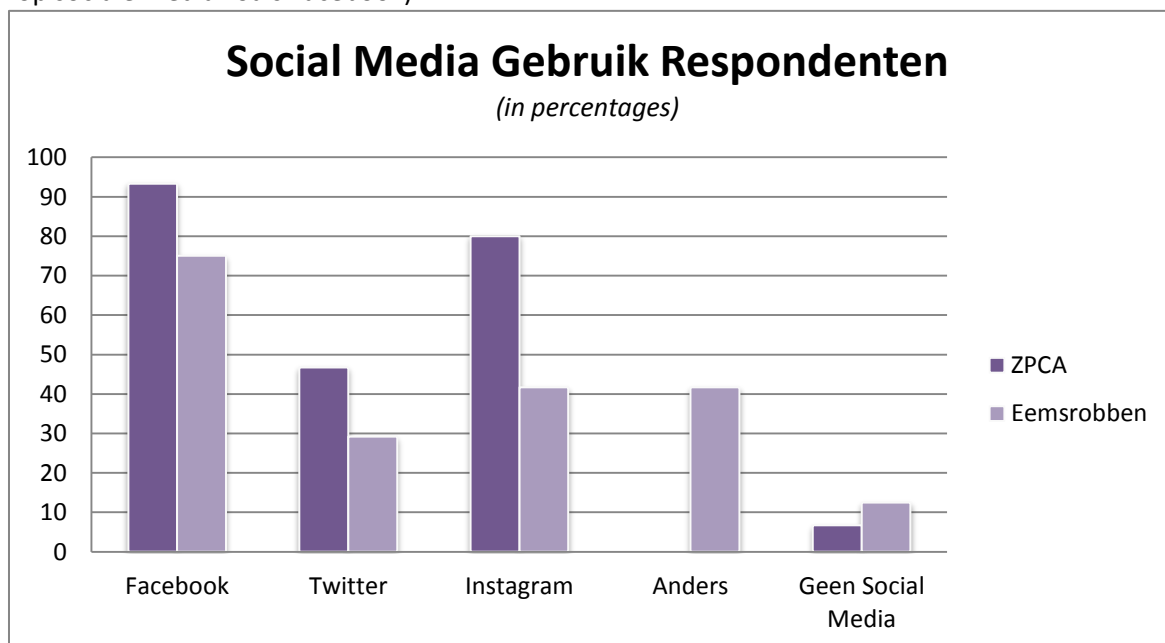
voren dat dit niet betekent dat de leden van de andere vereniging ook direct als vrienden in de context van sociaal kapitaal worden gezien, maar misschien als een neutrale vorm tussen vrienden en rivalen in.

Met betrekking tot het belang van rivaliteit is er gekeken of er dit van invloed is op het aantal vrienden dat een zwemmer heeft bij zijn eigen vereniging. De Mann-Whitney toets toont voor beide verenigingen een significant verband, met p-waarden van 0,025 (ZPCA) en 0,034 (de Eemsrobber) (zie figuur 10). De richting en sterkte van de verbanden zijn een positief, matig sterk verband voor ZPCA, en negatief, matig sterk voor de Eemsrobber. In beide gevallen kan de nulhypothese worden verworpen. Dit betekent dat de waarde die een individu hecht aan rivaliteit van invloed is op het aantal vrienden dat hij bij een van beide zwemverenigingen heeft. Bij de Eemsrobber is dit negatief, -0,353, en zal een individu die rivaliteit belangrijk vindt minder vrienden hebben bij de Eemsrobber, terwijl bij ZPCA een individu die rivaliteit belangrijk vindt meer vrienden zal hebben door een positieve waarde van 0,368. Er wordt in het geval van ZPCA meer sociaal kapitaal opgebouwd, bijvoorbeeld doordat een gedeelte rivaal zorgt voor meer binding binnen de vereniging. Bij de Eemsrobber is dit echter niet het geval.

Verband tussen variabelen 'Aantal vrienden ZPCA' en 'Belang van rivaliteit'	Gebruikte Toets	Uitkomst
Onafhankelijkheidstoets	Mann-Whitney	0,025 (2-sided)
Associatiemaat	Spearman's Rho	0,368
Verband tussen variabelen 'Aantal vrienden Eemsrobber' en 'Belang van rivaliteit'		
Onafhankelijkheidstoets	Mann-Whitney	0,034 (2-sided)
Associatiemaat	Spearman's Rho	- 0,353

Figuur 7: Uitkomsten Mann-Whitney toets

Onderzoek van Ahn (2012) geeft aan dat veel jongeren hun sociale relaties ook online onderhouden. Om deze reden is getoetst op welke sociale media respondenten actief zijn (zie figuur 11) en met de hoeveelheid mensen met wie zijn contact hebben. 89,7 % van de respondenten gebruikt maakt van sociale media, waarbij de ZPCA-leden vaker en van meer verschillende sociale media gebruik maken. Dit komt waarschijnlijk doordat de gemiddelde leeftijd van ZPCA-respondenten hoger ligt (16 i.p.v. 14 jaar) en er minder kinderen onder de 13 jaar zijn (leeftijdsgrens op sociale media zoals Facebook).



Figuur 8: Sociale media gebruikt respondenten

Onderzoek van Ahn (2012) laat zien dat online relaties op sociale media kunnen dienen als bevestiging van een bestaande vriendschap in *real life* en dat er ook sociale relaties tussen jongeren van verschillende sociale gemeenschappen kunnen ontstaan via sociale media. Eemsrobber-leden hebben veel online relaties binnen de vereniging, maar bijna geen online relaties met ZPCA-leden. Er wordt inderdaad een bestaande relatie bevestigd door middel van sociale media, maar er wordt geen relatie opgebouwd met ZPCA-leden op deze manier. Voor ZPCA geldt dat er weinig verschil zit in het hebben van een online relatie met Eemsrobber-leden. Voor ZPCA geldt dat er zowel binnen als tussen de verenigingen sociaal kapitaal wordt opgebouwd middels online relaties. Figuur 9 toont het aantal respondenten per vereniging dat aangeeft contact te hebben met Eemsrobber-leden op sociale media.

		Sociale media contact Eemsrobber	
		Nee	Ja
Zwemvereniging	ZPCA	6	8
	De Eemsrobber	1	20

Figuur 9: Aangegeven relaties sociale media ZPCA en de Eemsrobber

4.2 Participatie

Om inzicht te krijgen in de mate waarin participatie in de zwemvereniging een rol speelt in de opbouw van sociaal kapitaal is gekeken naar de indicatoren 'groepsbijeenkomsten', 'clublied', 'versieren faciliteit' en 'ownership'. Alleen 'ownership' kwam uit de data naar voren als interessant in relatie met sociaal kapitaal.

Per vereniging is gekeken in hoeverre de respondenten aangeven dat de faciliteit hun 'verenigingszwembad' is. Hiervoor zijn een Fisher's Exact test en Cramer's V uitgevoerd, omdat het gaat om twee nominale (binaire) variabelen (zie figuur 10). De toets heeft een p-waarde van 0,015, wat betekent dat de toets significant is en de nulhypothese kan worden aangenomen. De resultaten weergegeven zijn in figuur 5. De Cramer's V waarde is 0,402. Dit geeft aan dat het gevonden verband een sterk positief verband is.

Dit betekent dat er een verschil is per vereniging in hoeverre zij het zwembad Dubbelslag als hun verenigingsbad zien. De leden van ZPCA zijn hierbij de respondenten die aangeven dat zij Dubbelslag vaker als hun verenigingsbad zien. De sterkte van het verband dat gevonden is laat zien dat er een relatief groot verschil is met de leden van de Eemsrobber. Namelijk twee derde van de Eemsrobber-leden tegenover alle ZPCA-leden zien het zwembad als hun verenigingsbad en geven daar als rede voor dat het 'niet eigen' is 'want ZPCA zwemt er ook'. Een mogelijke verklaring voor het gevonden verband tussen 'ownership' en 'vereniging' kan zijn dat de afstand die 'extra' moet worden gereisd naar het zwembad sinds de verhuizing naar Dubbelslag groter is voor de Eemsrobber in vergelijking met ZPCA (zie kaart 1). Gevoelsmatig kan de verandering daardoor groter zijn en kan het voor leden van de Eemsrobber moeilijker zijn om het zwembad als eigen te zien.

De opbouw van sociaal kapitaal is voor ZPCA door participatie groter dan voor de Eemsrobber. Het gevoel van ownership draagt door participatie in de vereniging bij aan de opbouw van sociaal kapitaal door een gezamenlijk gevoel dat het zwembad 'eigen' is. Voor de Eemsrobber is dit gevoel significant minder aanwezig en zal minder sociaal kapitaal binnen de vereniging worden opgebouwd. Door het verschil tussen de verenigingen wordt er ook weinig sociaal kapitaal tussen de verenigingen opgebouwd.

Vermeulen en Verweel's (2009) onderzoek laat zien dat ownership een rol speelt in het hebben van 'macht' op een bepaalde plek en op de processen van in- en exclusie. Op basis van deze uitkomst zou gezegd kunnen worden dat ZPCA-leden zich meer *included* voelen en verbonden voelen met het zwembad Dubbelslag dan de Eemsrobber-leden. Een nuancering is echter op zijn plaats, aangezien een aantal opmerkingen laten zien dat de ervaringen van het zwemmen met de andere vereniging niet wezenlijk verschilt voor zwemmers van de Eemsrobber die het wel als verenigingsbad zien in vergelijking met de zwemmers die dat niet doen. De ervaringen van het delen van de faciliteit

zijn overwegend positief, 71,8% van de respondenten vind het delen van de faciliteit geen probleem (meer) of beoordeelt het positief, tegenover maar 7,7% negatieve reacties. Toch heeft 20,5% geen uitgesproken positieve of negatieve mening over het delen van de faciliteit. Een twee de nuancering is dat van de 8 zwemmers die aangeven dat Dubbelslag niet hun verenigingsbad is, er 3 leden zijn die het ook niet belangrijk vinden om een verenigingsbad te hebben.

Samenvattend blijkt dat participatie geen grote invloed heeft op het opbouwen van sociaal kapitaal binnen en tussen ZPCA en de Eemsrobben, omdat voor slechts één van de indicatoren een verband is gevonden met de opbouw van sociaal kapitaal. Het gevonden verband op basis van de indicator 'ownership' draagt bij aan de opbouw van sociaal kapitaal binnen ZPCA en draagt niet bij aan de opbouw van sociaal kapitaal tussen de verenigingen. Het belang dat Putnam (2000) aangeeft voor participatie in de opbouw van sociaal kapitaal komt niet naar voren uit dit resultaat.

Verband tussen variabelen 'Lidmaatschap zwemvereniging' en 'Verenigingsbad'	Gebruikte Toets	Uitkomst
Onafhankelijkheidstoets	Fisher's Exact Test	0,015 (2-sided)
Associatiemaat	Cramer's V	0,402

Figuur 10: uitkomsten Fisher's Exact test en Cramer's V associatiemaat

4.3 Vertrouwen

Er is voor gekozen om de vragen omtrent vertrouwen, gunsten verlenen en exclusie gezamenlijk te toetsen, omdat het allen ordinale variabelen zijn die bijdragen aan het opbouwen van sociaal kapitaal door vertrouwen. Om verbanden tussen de verschillende factoren vast te stellen is een Spearman's Rho correlatie coëfficiënt gebruikt (zie figuur 11), welke geschikt is voor ordinale variabelen. De dataset is opgesplitst op basis van de vereniging waarvan een respondent lid is. Vervolgens zijn de verbanden die betrekking hebben op het aantal vrienden gebruikt, waarbij een significantie niveau van 0,01 en 0,05 zijn gebruikt voor het beschrijven en interpreteren van de uitkomsten. Hiervoor is gekozen omdat deze verbanden het meest waarschijnlijk zijn en daarom de meeste betekenis hebben.

Voor ZPCA geldt dat de variabelen 'aantal vrienden' en 'erbij horen' en 'aantal vrienden' en 'buitengesloten voelen' een p-waarde hebben van respectievelijk 0,010 en 0,004. Voor de Eemsrobben geldt dat de variabele 'aantal vrienden' is vergeleken met 'buitengesloten voelen tijdens de training' en 'buitengesloten voelen buiten de training'. De bijbehorende p-waarden zijn 0,029 en 0,027. Dit betekent dat de toetsen significant zijn, oftewel dat er een verband tussen de variabelen bestaat. De sterkte en richting van het verband zijn 0,642 en -0,690 voor ZPCA en -0,455 en -0,460 voor de Eemsrobben. Alle verbanden zijn sterke verbanden.

De gevonden verbanden geven aan dat hoe meer vrienden een ZPCA-lid heeft, hoe sterker hij het gevoel heeft erbij te horen en hoe minder buitengesloten hij zich voelt. Ook komt naar voren voor Eemsrobben-leden dat zij zich minder sterk buitengesloten voelen van hun vereniging tijdens en buiten de training. Opvallend is dat de verbanden voor ZPCA sterker zijn dan voor de Eemsrobben, wat erop kan duiden dat er binnen ZPCA als social community meer binding is en er dus meer sociaal kapitaal wordt opgebouwd. De gevonden verbanden zijn logisch, omdat uit de literatuur naar voren komt dat sociale relaties en vertrouwen belangrijk zijn voor de opbouw van sociaal kapitaal (Putnam, 2000; Bourdieu, 1986). Hoe meer sociale relaties je hebt, hoe meer een individu het gevoel heeft erbij te horen en dat is voor individuen belangrijk (Skinner, Zakus, Cowell, 2008).

Uit het voorgaande blijkt dat sociaal kapitaal wordt opgebouwd door middel van vertrouwen binnen de social communities van de verenigingen. Er is getoetst of tussen de verenigingen sociaal kapitaal wordt opgebouwd door de variabelen 'aantal vrienden Eemsrobben' en zaken zoals vertrouwen, wederkerigheid en in- en exclusie van ZPCA dan wel de Eemsrobben. Een positief verband tussen deze zaken duidt aan dat het aantal vrienden bij de andere vereniging van positieve invloed is op de opbouw van sociaal kapitaal, omdat er meer sociale relaties en vertrouwen ontstaan (Putnam, 2000; Elling, 2004; Vermeulen en Verweel, 2009). Er zijn echter geen verbanden gevonden

met een p-waarde onder 0,05. De verbanden zijn dus niet significant en dat betekent dat er geen verband is tussen de variabelen: het aantal vrienden maakt geen verschil in het vertrouwen, wederkerigheid of in- en exclusie voor de respondenten. Er wordt geen sociaal kapitaal opgebouwd tussen de verenigingen door middel van vertrouwen. De uitkomsten van dit onderzoek komen niet overeen met bestaande literatuur.

	Gebruikte toets	Significantie	Richting verband
ZPCA			
'Vrienden ZPCA' en 'Erbij horen eigen vereniging'	Spearman's Rho	0,010**	0,642
'Vrienden ZPCA' en 'Buitengesloten voelen tijdens training'	Spearman's Rho	0,004**	- 0,690
Eemsrobber			
'Vrienden ZPCA' en 'Vrienden Eemsrobber'	Spearman's Rho	0,003**	0,586
'Vrienden ZPCA' en 'Vertrouwen Eemsrobber'	Spearman's Rho	0,003**	0,592
'Vrienden Eemsrobber' en 'Buitengesloten voelen elders'	Spearman's Rho	0,029*	- 0,455
'Vrienden Eemsrobber' en 'Buitengesloten voelen tijdens training'	Spearman's Rho	0,027*	- 0,460

* Significantie is vastgesteld op 0,05

** Significantie is vastgesteld op 0,01

Figuur 11: uitkomsten Spearman's Rho correlatie coëfficiënt

Hoofdstuk vijf: Conclusie

Er is onderzocht op welke manier sociaal kapitaal wordt opgebouwd binnen twee zwemverenigingen in Noordoost Groningen door sociale relaties, vertrouwen en participatie (Bourdieu, 1986; Coleman, 1988; Putnam, 2000). Uit de kernwaarde sociale relaties komt in dit onderzoek naar voren dat er binnen de eigen vereniging sociaal kapitaal wordt opgebouwd, zowel online als in 'real life'. Tussen de verenigingen gebeurt dit echter weinig. Uit dit onderzoek blijkt dat het zwembad Dubbelslag slechts deels als (belangrijke) ontmoetingsplek geldt voor de respondenten en hun vrienden. De school en de woonplaats zijn belangrijker in dit opzicht (zie ook Elling, 2004).

Online relaties spelen ook een rol in de opbouw van sociaal kapitaal voor de leden van de zwemverenigingen. Door de online relaties via sociale media worden bestaande vriendschappen binnen de zwemverenigingen bevestigd, wat in overeenstemming is met onderzoek van Ahn (2012). Er worden echter weinig tot geen sociale relaties gelegd tussen leden van beide zwemverenigingen, wat niet in overeenstemming is met het onderzoek van Ahn (2012). Online relaties hebben dus geen (grote) invloed op de opbouw van sociale relaties tussen de verenigingen.

Uit de kernwaarde vertrouwen en participatie komt naar voren dat respondenten het gevoel hebben *included* te zijn bij hun eigen vereniging, maar dat er niet een gevoel van inclusie of vertrouwen is in relatie tot leden van de andere vereniging. Dit komt overeen met bestaande onderzoeken, waaruit blijkt dat sport niet automatisch tot verbroedering zorgt en dat exclusie tussen verenigingen een normaal verschijnsel is (Vermeulen en Verweel, 2009; Kobayashi et al, 2011; Lake, 2011). Uit deze resultaten blijkt wederom dat sociaal kapitaal wordt opgebouwd binnen de verenigingen, maar niet ertussen. Opvallend is dat bijna alle respondenten de zwemmers van de andere vereniging niet als rivalen zien, maar als een neutrale vorm tussen vrienden en rivalen. Dit kan een goede basis zijn voor het opbouwen van sociaal kapitaal tussen de verenigingen, maar dit is nog niet terug te zien in de sociale relaties die de zwemmers hebben.

Wanneer er wordt gekeken naar de gedeelde faciliteit valt op dat ZPCA-leden zich meer thuis voelen in zwembad Dubbelslag dan Eemsrobber-leden. Dit kan worden verklaard doordat de ZPCA-leden niet veel verder hoeven te reizen naar hun nieuwe zwembad, in tegenstelling tot de Eemsrobber als je dat vergelijkt met de oude locaties van de zwembaden (zie kaart 1). Dit 'thuis'-gevoel brengt een vertrouwen met zich mee wat bijdraagt aan de opbouw van sociaal kapitaal binnen de zwemvereniging (ZPCA). Veel van de respondenten geven aan meer mensen te kennen van de andere vereniging sinds het samengaan in één faciliteit, maar dat dit geen invloed heeft op het aantal vrienden dat een zwemmer heeft. Er wordt door het delen van een faciliteit niet meer sociaal kapitaal opgebouwd tussen de verenigingen. Dit komt niet overeen met de verwachtingen, omdat verwacht werd dat meer contactmomenten (tijd) tussen de verenigingen zou leiden tot de opbouw van sociaal kapitaal (Skinner, Zakus en Cowell, 2008).

Samenvattend blijkt uit dit onderzoek dat het delen van een faciliteit in beperkte mate bijdraagt aan de opbouw van sociaal kapitaal tussen twee verenigingen. De sociale community van de eigen vereniging blijft het belangrijkste, net als Kobayashi et al (2011) ondervonden. Daarnaast valt op dat de vriendschappen tussen leden van verschillende verenigingen niet door hun lidmaatschap bij de sportvereniging tot stand komen, maar via andere ontmoetingsplekken. Ontmoetingsplekken tussen vrienden kunnen zowel via sociale media online plaatsvinden als *in real life*, bijvoorbeeld tijdens een training of op school. Dit duidt erop dat sport, wanneer een faciliteit gedeeld wordt, niet het wondermiddel is dat zorgt voor de opbouw van sociaal kapitaal tussen verenigingen, zoals op basis van eerder onderzoek en huidig beleid op het gebied van sport werd verwacht, maar slechts een ondersteunende en faciliterende rol heeft in de opbouw van sociale relaties en sociaal kapitaal (Spaaij, 2011).

Hoofdstuk zes: Reflectie

In dit hoofdstuk wordt teruggekeken op het uitgevoerde onderzoek om de verbeterpunten te benoemen. Deze verbeterpunten kunnen in een volgend onderzoek voorkomen worden waardoor een dergelijk onderzoek beter wordt. Daarnaast zal er ook vooruit worden gekeken met aanbevelingen voor vervolgonderzoek. Hiervoor kunnen ook de verbeterpunten in het achterhoofd worden gehouden wanneer men daadwerkelijk aan een dergelijk vervolgonderzoek begint.

6.1 Reflectie

Het eerst verbeterpunt is het afnemen van de enquêtes middels het face-to-face benaderen van de respondenten. Gemerkt is dat de reactie op de online enquête is tegengevallen en dat een proactieve persoonlijke benadering na een training een beter effect had. Een kanttekening hierbij is wel dat de respondenten die de enquête niet online hebben gemaakt, deze vaak in de nabijheid van anderen hebben gemaakt. Dit is geobserveerd tijdens de bezoeken aan de zwemverenigingen. De beantwoording van vragen die enigszins gevoelig liggen, zoals vragen over in- en exclusie of het aantal vrienden dat iemand heeft, kunnen hierdoor zijn beïnvloed. Dit had voorkomen kunnen worden door elke zwemmer een eigen tafel in de kantine toe te wijzen, waardoor er meer privacy ontstaat tijdens het invullen.

Ten aanzien van de inhoud van de enquête zijn er twee verbeterpunten naar voren gekomen. Zo viel op dat de antwoorden die gegeven werden wanneer gevraagd werd naar het aantal mensen dat de respondent kent van een bepaalde vereniging, niet in cijfers werd uitgedrukt, maar in woorden ('bijna iedereen'/'iedereen'). Dit antwoord is niet bruikbaar voor het onderzoek. Er is er daarom voor gekozen om, wanneer een respondent 'iedereen' heeft ingevuld, het getal 27 in te vullen, omdat dit het totale aantal leden van de wedstrijdselectie van de vereniging is. In een nieuw onderzoek kan de enquête worden aangepast zodat er alleen cijfers kunnen worden ingevuld bij een bepaalde vraag of het kan worden uitgelegd aan het begin van de enquête. Het tweede wat verbeterd kan worden aan de enquête is de antwoordmogelijkheden bij twee specifieke vragen. Hier ontbrak één antwoordmogelijkheid, namelijk de zwemvereniging, als reden van 'kennen'. De twee ontbrekende mogelijkheden zijn niet van cruciaal belang omdat niet verder gewerkt is met deze vragen in de resultaten.

Een derde verbeterpunt ligt in de keuze van de case. Een volgend onderzoek zou er goed aan doen twee verenigingen te nemen met een groter aantal leden, waardoor er meer respondenten meedoen aan het onderzoek. Op die manier kan er met meer zekerheid uitspraken worden gedaan omtrent de opbouw van sociaal kapitaal en de gedeelde faciliteit. Ook kan er nagedacht worden over het kiezen van meer dan één case om het aantal respondenten te verhogen.

Een vierde punt waar rekening mee gehouden moet worden is dat het onderzoek slechts één soort sport heeft meegenomen. Binnen een andere sport kunnen hele andere factoren meespelen bij het opbouwen van sociaal kapitaal. Daarnaast is er binnen dit onderzoek alleen gekeken naar de individuele tak van het zwemmen binnen ZPCA en de Eemsrobber. Een team zwemsport, zoals waterpolo, kan een heel ander effect hebben op het opbouwen van sociaal kapitaal en de onderling relaties tussen de teams kunnen verschillen.

Tot slot kwam tijdens het onderzoek een artikel uit over ZPCA en de Eemsrobber, waarin staat dat zij een gezamenlijke startgemeenschap gaan vormen in het komende (wedstrijd)zwemseizoen. Dit houdt in dat de zwemmers van beide verenigingen in competities uitkomen voor één gemeenschap, genaamd SG ZPCA Eemsrobber. Dit kan gezien worden als de eerste stap richting een fusie tot één vereniging. Tijdens het uitvoeren van het onderzoek waren overleggen over deze startgemeenschap gaande en dit kan een invloed hebben gehad op de reactiesnelheid en bereidheid tot medewerking van de verenigingen.

6.2 Aanbevelingen

Voor een vervolg onderzoek kan het interessant zijn om door middel van kwalitatief onderzoek te achterhalen of de resultaten van dit onderzoek overeen komen met de gedachten, gevoelens en achterliggende redenen van de respondenten. Op basis daarvan kan meer inhoudelijk informatie worden verkregen die de uitkomsten van dit onderzoek kan bevestigen of ontkrachten.

Daarnaast kan meer aandacht worden besteed aan het verschil tussen het kennen van mensen van een vereniging en het hebben van vrienden binnen een vereniging. Een focus op het verschil tussen sterke en zwakke banden kan meer inzicht geven in de opbouw van sociaal kapitaal.

Tot slot kan het interessant zijn om het onderzoek ook uit te voeren binnen andere verenigingen die een andere sport beoefenen. Hierbij kan vervolgens de keuze worden gemaakt voor een teamsport of een individuele sport te kiezen. Ter vergelijking met dit onderzoek kan een teamsport van toegevoegde waarde zijn.

Een aanbeveling voor ZPCA en de Eemsrobben is, aangezien zij stappen zetten tot een fusie van de twee verenigingen, dat zij kunnen werken aan de opbouw van sociaal kapitaal tussen de twee verenigingen. Op die manier kan er cohesie ontstaan tussen de twee verenigingen, wat voor de zwemmers de overgang naar één vereniging natuurlijker en gemakkelijker maakt. Sociaal kapitaal tussen de verenigingen kan in de toekomst vergroot worden door meer te investeren in het creëren van contactmomenten tussen de verenigingen door meer gezamenlijk activiteiten, zowel binnen als buiten de context van sport. Dit kan vervolgens leiden tot het ontstaan van sociale relaties en een band van vertrouwen tussen de leden van de verenigingen.

Literatuurlijst

Artikelen en boeken

- Ahn, J., (2012). *Teenagers' Experiences With Social Network Sites: Relationships to Bridging and Bonding Social Capital*. *The Information Society: An International Journal*, 28 (2), 99-109.
- Bailey, R. (2005). *Evaluating the relationship between physical education, sport and social inclusion*. *Educational Review*, 57 (1), 71-90.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital in Richardson, J.G. (Red.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (p. 241-261). Westport: Greenwood Press, Inc.
- Breitbart, M.M. (2010). Participatory Research Methods in Clifford, N., French, S. & Valentine, G. (Red.), *Key Methods in Geography* (p.141-157). London: SAGE Publications Ltd.
- Coleman, J.S. (1988). *Social Capital in the Creation of Human Capital*. Chicago: University of Chicago.
- Elling, A. & Knoppers, A. (2005). *Sport, Gender and Ethnicity: Practices of Symbolic Inclusion/Exclusion*. *Journal of youth and Adolescence*, 34 (3), 257-268.
- Elling, A. (2004). *'We zijn vrienden in het veld'*. *Grenzen aan sociale binding en 'verbroedering' door sport¹*. *Pedagogiek*, 24 (4), 342-360.
- Ellison, N.B., Wohn, D.Y., Greenhow, C.M., (2014). *Adolescents' visions of their future careers, educational plans, and life pathways: The role of bridging and bonding social capital experiences*. *Journal of Social and Personal Relationships*, 31 (4), 516-534.
- Flora, J.L. (1998). *Social capital and communities of place*. *Rural Sociology*, 63 (4), 481-506.
- Groen, J. (2014). *De rol van sport op de imagoverandering van een stad*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Hassan, D. (2013). *Sport and communities: an introduction*. *Sport in Society: Cultures, Commerce, Media, Politics*, 12 (1), 1-5.
- Hay, I., (2010). Ethical Practice in Geographical Research in Clifford, N., French, S. & Valentine, G. (Red.), *Key Methods in Geography* (p. 35-49). London: SAGE Publications Ltd.
- Hogendorp, J. (2013). *Verbondenheid met plaatsen op een sportcomplex. Hoe personen gebonden kunnen raken aan plaatsen op een sportcomplex*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Kirkby-Geddes, E., King, N., Bravington, A. (2013). *Social Capital and Community Group Participation: Examining 'Bridging' and 'Bonding' in the Context of a Healthy Living Centre in the UK*. *Journal of Community and Applied Social Psychology*, 23, 271-285.
- Kleine, R. (2014). *Sporten voor leefbaarheid. Een onderzoek naar de invloed van een speelveld op de leefbaarheid van de wijk*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Kobayashi, T., Nicholson, M., Hoye, R. (2011). *Football 'wantok': Sport and social capital in Vanuatu*. *International Review for the Sociology of Sport*, 48 (1), 38-53.
- Lake, R. J., (2011). *'They treat me like I'm scum': Social exclusion and established-outsider relations in a British tennis club*. *International Review for the Sociology of Sport*, 48(1), 112-128.
- McLafferty, S.L. (2010). Conducting Questionnaire Surveys in Clifford, N., French, S. & Valentine, G. (Red.), *Key Methods in Geography* (p. 77-88). London: SAGE Publications Ltd.
- Movisie (2012). *Krimp in beeld. De sociale gevolgen van demografische verandering*. Utrecht: Drukkerij Libertas.
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Touchstone.
- Skinner, J., Zakus, D.H., Cowell, J. (2008). *Development through Sport: Building Social Capital in Disadvantaged Communities*. *Sport Management Review*, 11, 253-275.
- Spaaij, R. (2011). *Beyond the playing field: Experiences of sport, social capital, and integration among Somalis in Australia*. *Ethnic and Racial Studies*, 35 (9), 1519-1538.
- Svendsen, G.L.H., (2006). *Studying social capital in situ: A qualitative approach*. *Theory and Society*, 35, 39-70.

- Turkington, A. (2010). Making Observations and Measurements in the Field in Clifford, N., French, S. & Valentine, G. (Red.), *Key Methods in Geography* (p. 220-230). London: SAGE Publications Ltd.
- Vermeulen, J. & Verweel, P. (2009). *Participation in Sport: bonding and bridging as identity work*. *Sport in Society: Cultures, Commerce, Media, Politics*, 12 (9), 1206-1219.
- Wieland, F (2013). *Voortbestaan van sportvoorzieningen in krimpgemeenten*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.

Websites

- De Eemsrobber (2015). Geraadpleegd tussen 01-03-2015 en 01-06-2015 via www.eemsrobber.nl
- International Co-operative Alliance (2015). *What is a Co-operative?*. Brussels: The International Co-operative Alliance. Geraadpleegd op 14-03-2015 via: <http://ica.coop/en/what-co-operative>.
- Sportplein Groningen (2011). *Sport en Krimp: Sportdorpen*. Geraadpleegd op 13-03-2015 via <http://www.sportpleingroningen.nl/nieuws/sport-en-krimp-sportdorpen>.
- ZPCA (2015). Geraadpleegd tussen 01-03-2015 en 01-06-2015 via www.zpca.nl.
- F-Side (2015). *Carlo Picornie is nog niet vergeten*. Geraadpleegd op 08-06-2015 via <http://f-side.nl/artikel-parool-carlo-picornie-is-nog-niet-vergeten/>.
- Eemsbode (2015). Geraadpleegd op 11-06-2015 via <http://www.eemsbode.nl/sport/30259/zpca-en-eemsrobber-in-wedstrijden-als-een-vereniging/>.

Bijlagen

Bijlage 1: Bezwaarbrief ouders selectiezwemmers

Geachte ouders/verzorgers,

U ontvangt deze brief omdat u een kind heeft dat zwemt in de wedstrijdselectie van zwemvereniging ZPCA of de Eemsrobber. Mijn naam is Charlotte Puister en ik ben derdejaars student aan de Rijksuniversiteit Groningen (RuG). Ik zit op dit moment in het laatste jaar van mijn bachelor opleiding Sociale Geografie en Planologie. Als afsluiting van de bachelor opleiding moet ik een scriptie schrijven binnen het onderwerp 'Geografie van de sport'. Het onderzoek dat ik voor mijn scriptie wil gaan uitvoeren focust zich op sportverenigingen die een faciliteit delen. Hierbij wil ik kijken naar de invloed die het delen van deze faciliteit kan hebben op de opbouw van sociale relaties binnen de eigen vereniging, maar ook tussen de twee verenigingen. In geografische termen valt dit onderzoek naar sociale relaties onder de term 'sociaal kapitaal'. Er zal bijvoorbeeld gevraagd worden naar de vriendschappen die uw kind heeft gesloten binnen zijn eigen zwemvereniging en de andere zwemvereniging.

Zelf heb ik mijn hele jeugd gezwommen en daarom leek het mij erg leuk om het onderzoek uit te voeren bij zwemverenigingen. Ik ben mijn zwemcarrière begonnen bij ZPCA en later overgestapt naar de Eemsrobber. Hierdoor ben ik bekend met de huidige situatie waarin de beide verenigingen zwembad Dubbelslag sinds een aantal jaren delen. Misschien heeft u mij hier de afgelopen jaren zelfs nog wel eens mee zien trainen of een wedstrijd zien. Om deze redenen heb ik met het bestuur van ZPCA en de Eemsrobber contact opgenomen om het onderzoek bij uw verenigingen te gaan uitvoeren.

Door middel van deze brief wil ik u graag op de hoogte stellen van het onderzoek en u toestemming vragen uw kind mee te laten doen aan een enquête, welke cruciaal is voor het uitvoeren van mijn scriptieonderzoek. Ik zal u in het vervolg van de brief uitleggen op welke manier u en uw kind met mijn scriptieonderzoek te maken gaan krijgen.

Om het onderzoek van mijn scriptie te kunnen uitvoeren en informatie te verzamelen wil ik graag digitaal een enquête uitzetten, die online kan worden ingevuld. De link naar de enquête zal via het bestuur van de zwemvereniging van uw kind, net als deze mail, worden toegestuurd. Via deze link komt uw kind bij de enquête en kan hij/zij deze anoniem in gaan vullen. Anoniem betekent ten eerste dat uw kind geen naam hoeft in te vullen, slechts geslacht en geboortjaar. Daarnaast betekent het ook dat ik te allen tijde zal voorkomen dat de gegevens die uw kind invult terug te leiden zijn naar een naam of andere manieren waarop uw kind te identificeren is. Met de gegevens die uw kind invult zal zorgvuldig worden omgegaan en deze zullen alleen gebruikt worden voor mijn scriptieonderzoek. Mocht ik verdere stappen willen ondernemen, bijvoorbeeld om een artikel te schrijven over dit onderwerp, dan zal ik daar opnieuw toestemming voor vragen.

De verzamelde gegevens zullen in mijn scriptie verwerkt worden tot resultaten. De scriptie zal worden gelezen door mijn begeleider, een tweede beoordelaar en door ZPCA (zowel bestuur als zwemmers die dit graag willen), maar zal verder niet gedeeld worden. De resultaten (in de vorm van mijn uiteindelijke scriptie) kan uw kind, of uzelf, ontvangen door in de enquête een email adres op te geven. Mocht u of uw kind dit liever niet willen, maar later toch de resultaten willen inzien, dan ben ik altijd bereikbaar via mail om hierin te voorzien.

Graag wil ik u tot slot toestemming vragen om één à twee zwemtrainingen van uw kind te observeren in de maand mei. Ik zal hierbij aanwezig zijn in het zwembad en observeren vanaf de tribune, maar mij niet bemoeien met het verloop van de training. Ik zal geen foto's, video's of iets dergelijks vastleggen, behalve aantekeningen met pen en papier.

Mocht u om een of andere reden bezwaar hebben tegen het deelnemen van uw kind aan de enquête of tegen het observeren van een training door mij, dan kun u dat kenbaar maken bij het bestuur van de vereniging van uw kind. We zullen er dan voor zorgen dat uw kind niet de e-mail krijgt met daarin de link naar de enquête, waardoor hij/zij niet kan deelnemen. Ik wil u vragen eventueel bezwaar kenbaar te maken voor vrijdag 24 april 2015.

Mocht u nog verder vragen hebben met betrekking tot de deelname van uw kind aan de enquête dan ben ik daarvoor telefonisch en via e-mail bereikbaar. Mijn contactgegevens kunt u onderaan deze mail terugvinden.

Ik hoop u voor nu voldoende te hebben geïnformeerd over het onderzoek dat ik zou willen uitvoeren bij de zwemverenigingen ZPCA en de Eemsrobber. Ik hoop dat u er geen bezwaar tegen heeft als uw kind deelneemt aan het onderzoek middels de anonieme enquête en observatie.

Met vriendelijk groet,

Charlotte Puister

Derdejaars student Sociale Geografie en Planologie (SGP)

Telefoonnummer: +31 651083767 (niet bereikbaar i.v.m. buitenlands veldwerk tussen 16 april en 2 mei, graag via email contact opnemen).

E-mailadres: c.puister@student.rug.nl of charlotte_puister@hotmail.com

Bijlage 2: Enquête

Introductie

Mijn naam is Charlotte Puister en ik ben derdejaars student Sociale Geografie en Planologie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Ter afsluiting van mijn bachelor opleiding schrijf ik een scriptie over de opbouw van sociaal kapitaal bij (sport)verenigingen die een faciliteit delen. Kort uitgelegd gaat het om de manieren waarop het delen van een (sport)faciliteit, in dit geval een zwembad, invloed heeft op het opbouwen van de sociale contacten van de zwemmers binnen hun eigen sportvereniging en tussen de sportverenigingen.

Door deze enquête in te vullen help je mij om het onderzoek te kunnen doen, zodat ik mijn opleiding kan afronden. De gegevens die je in deze enquête invult zullen vertrouwelijk worden behandeld en zijn anoniem, je hoeft je naam dus niet op te geven. De enquête en gegevens die je invult zullen alleen gebruikt worden voor mijn scriptieonderzoek.

Het invullen van de enquête zal ongeveer 10 minuten duren. Mocht je vragen hebben over de enquête of het onderzoek, laat het dan weten voor je de enquête inlevert.

Voor nu, succes met de vragen en alvast bedankt voor het invullen.

Charlotte Puister

Vragen

Algemeen

1. Ben je een man of een vrouw?	<input type="checkbox"/> Man <input type="checkbox"/> Vrouw
2. Wat is je geboortjaar?

3. Waar woon je?	<input type="checkbox"/> Appingedam <input type="checkbox"/> Delfzijl <input type="checkbox"/> Overig
4. Van welke zwemvereniging ben je lid?	<input type="checkbox"/> ZPCA <input type="checkbox"/> De Eemsrobben
5. Hoeveel jaren ben je al lid bij deze zwemvereniging?
6. Ben je van een andere zwemvereniging lid geweest?	<input type="checkbox"/> Nee <input type="checkbox"/> Ja, namelijk:
Emailadres (alleen invullen wanneer je bericht wilt hebben over de resultaten van het onderzoek)

Relaties

7. Schat het aantal mensen in dat je van de zwemselectie van ZPCA kent
8. Waarvan ken je deze mensen? Meerdere antwoorden mogelijk	<input type="checkbox"/> Zwemvereniging <input type="checkbox"/> Andere sportvereniging <input type="checkbox"/> Woonplaats/buurt <input type="checkbox"/> School/werk <input type="checkbox"/> Geloof <input type="checkbox"/> Familie <input type="checkbox"/> Overig
9. Schat het aantal mensen in dat je als vriend beschouwd van de zwemselectie van ZPCA Vrienden zijn in deze enquête mensen die je meerdere malen per week spreekt, ook buiten de zwemtraining om en met wie je je op je gemak voelt om persoonlijke zaken te bespreken.

<p>10. Waar heb je, buiten de zwemtrainingen om, contact met deze vrienden? Meerdere antwoorden mogelijk</p>	<p><input type="checkbox"/> Andere sportvereniging <input type="checkbox"/> Woonplaats/buurt <input type="checkbox"/> School/werk <input type="checkbox"/> Geloof <input type="checkbox"/> Familie <input type="checkbox"/> Overig</p>
<p>11. Schat het aantal mensen in dat je van de zwemselectie van de Eemsrobben kent</p>	<p>.....</p>
<p>12. Waarvan ken je deze mensen? Meerdere antwoorden mogelijk</p>	<p><input type="checkbox"/> Zwemvereniging <input type="checkbox"/> Andere sportvereniging <input type="checkbox"/> Woonplaats/buurt <input type="checkbox"/> School/werk <input type="checkbox"/> Geloof <input type="checkbox"/> Familie <input type="checkbox"/> Overig</p>
<p>13. Schat het aantal mensen in dat je als vriend beschouwd van de zwemselectie van de Eemsrobben</p>	<p>.....</p>
<p>14. Waar heb je, buiten de zwemtrainingen om contact met deze vrienden? Meerdere antwoorden mogelijk</p>	<p><input type="checkbox"/> Andere sportvereniging <input type="checkbox"/> Woonplaats/buurt <input type="checkbox"/> School/werk <input type="checkbox"/> Geloof <input type="checkbox"/> Familie <input type="checkbox"/> Overig</p>
<p>15. Was je lid van één van de zwemverenigingen (ZPCA of de Eemsrobben) ten tijde van de overgang (in 2011) van het oude zwembad (Aquariom of Eelwerd) naar zwembad Dubbelslag?</p>	<p><input type="checkbox"/> Nee, ga door naar vraag 18 <input type="checkbox"/> Ja</p>
	<p><input type="checkbox"/> Nee</p>

16. Ken je meer mensen van de andere zwemvereniging sinds de zwemverenigingen een zwembad delen?	<input type="checkbox"/> Ja
17. Ken je meer mensen van de andere zwemvereniging sinds de zwemverenigingen trainingsuren delen?	<input type="checkbox"/> Nee <input type="checkbox"/> Ja
18. Op welke van de volgende sociale media ben je actief? Meerdere antwoorden mogelijk	<input type="checkbox"/> Facebook <input type="checkbox"/> Instagram <input type="checkbox"/> Twitter <input type="checkbox"/> Ik gebruik geen sociale media, ga door naar vraag 24 <input type="checkbox"/> Anders, namelijk:
19. Heb je op deze sociale media sociaal contact met mensen van ZPCA?	<input type="checkbox"/> Nee <input type="checkbox"/> Ja, met ongeveer mensen
20. Heb je op deze sociale media sociaal contact met mensen van de Eemsrobber?	<input type="checkbox"/> Nee <input type="checkbox"/> Ja, met ongeveer mensen
21. Heb je ooit bewust een vriendschapsverzoek van iemand van ZPCA geweigerd?	<input type="checkbox"/> Nee <input type="checkbox"/> Ja
22. Heb je ooit bewust een vriendschapsverzoek van iemand van de Eemsrobber geweigerd?	<input type="checkbox"/> Nee <input type="checkbox"/> Ja
23. Hoe zie je de leden van de andere zwemvereniging, als vrienden of als rivalen?	<input type="checkbox"/> Meer als vrienden <input type="checkbox"/> Meer als rivalen
24. Denk je dat rivaliteit tussen twee sportverenigingen die dezelfde sport beoefenen belangrijk is?	<input type="checkbox"/> Nee, ga door naar vraag 26 <input type="checkbox"/> Ja
25. Welke van de volgende redenen geeft het beste weer waarom jij rivaliteit belangrijk vindt? Graag één antwoord invullen	<input type="checkbox"/> Het verhoogt je prestatie (of de drang tot presteren) <input type="checkbox"/> Het versterkt het eigen clubgevoel door het hebben van een gezamenlijke tegenstander

Vertrouwen

26. Geef per stelling aan in hoeverre je het er mee eens of oneens bent door een X te zetten in een vakje.

Stelling	Helemaal mee oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal mee eens
Ik vertrouw leden van ZPCA					
Ik vertrouw leden van de Eemsrobben					
Als ik iemand van ZPCA een gunst verleen, zal hij of zij dat ook voor mij doen					
Als ik iemand van de Eemsrobben een gunst verleen zal hij of zij dat ook voor mij doen					
Ik heb het gevoel dat ik 'erbij hoor' bij mijn zwemvereniging					
Ik heb het gevoel dat ik 'erbij hoor' bij de andere zwemvereniging					
Ik voel me wel eens buitengesloten van andere zwemmers van mijn vereniging tijdens een zwemtraining					
Ik voel me buiten de zwemtrainingen om wel eens buitengesloten van andere zwemmers van mijn vereniging					
Ik neem altijd deel aan de groepsbijeenkomsten van mijn zwemvereniging (zoals feestjes, ledenvergaderingen ect.)					

Participatie

27. Heb je het gevoel dat zwembad Dubbelslag jouw/jullie verenigingszwembad is?	<input type="checkbox"/> Nee, want <input type="checkbox"/> Ja
28. Is het voor jou belangrijk om een verenigingszwembad te hebben?	<input type="checkbox"/> Nee <input type="checkbox"/> Ja, want
29. Wat zijn jouw ervaringen in het delen van

<p>het zwembad met de andere zwemvereniging tijdens een training? (antwoord in steekwoorden)</p>	<p>.....</p> <p>.....</p>
<p>30. Versieren jullie als zwemselectie tijdens een training het zwembad?</p>	<p><input type="checkbox"/> Nee, ga door naar vraag 32</p> <p><input type="checkbox"/> Ja</p>
<p>31. Waarmee versieren jullie het zwembad tijdens een training? Meerdere antwoorden mogelijk</p>	<p><input type="checkbox"/> Posters</p> <p><input type="checkbox"/> Spandoeken</p> <p><input type="checkbox"/> Vlaggen</p> <p><input type="checkbox"/> (Muur- of raam)schilderingen</p>
<p>32. Versieren jullie als zwemselectie tijdens een wedstrijd het zwembad?</p>	<p><input type="checkbox"/> Nee, ga door naar vraag 34</p> <p><input type="checkbox"/> Ja</p>
<p>33. Waarmee versieren jullie het zwembad tijdens een wedstrijd? Meerdere antwoorden mogelijk</p>	<p><input type="checkbox"/> Posters</p> <p><input type="checkbox"/> Spandoeken</p> <p><input type="checkbox"/> Vlaggen</p> <p><input type="checkbox"/> (Muur- of raam)schilderingen</p>
<p>34. Heeft jouw zwemvereniging een clublied?</p>	<p><input type="checkbox"/> Nee, ga naar vraag 36</p> <p><input type="checkbox"/> Ja, namelijk:</p>
<p>35. Zingen jullie als zwemselectie dat clublied tijdens trainingen of wedstrijden? Graag één antwoord invullen</p>	<p><input type="checkbox"/> Nee</p> <p><input type="checkbox"/> Ja, tijdens wedstrijden</p> <p><input type="checkbox"/> Ja, tijdens trainingen</p> <p><input type="checkbox"/> Ja, zowel tijdens trainingen als tijdens wedstrijden</p>
<p>36. Heeft jullie zwemvereniging speciale clubkleding? Meerdere antwoorden mogelijk</p>	<p><input type="checkbox"/> Nee, wij hebben geen clubkleding (ga naar het einde van de enquête)</p> <p><input type="checkbox"/> Ja, een badpak/zwembroek</p> <p><input type="checkbox"/> Ja, een trainingsbroek</p> <p><input type="checkbox"/> Ja, een korte broek</p> <p><input type="checkbox"/> Ja, een shirt/polo</p> <p><input type="checkbox"/> Ja, overig</p>
<p>37. Dragen jullie de speciale clubkleding tijdens de training of wedstrijd? Graag één antwoord invullen</p>	<p><input type="checkbox"/> Nee</p> <p><input type="checkbox"/> Ja, tijdens wedstrijden</p> <p><input type="checkbox"/> Ja, tijdens trainingen</p>

	<input type="checkbox"/> Ja, zowel tijdens trainingen als tijdens wedstrijden
--	---

Bedankt voor het invullen van de enquête!

Bijlage 3: Verwerkingsschema peer-review

Onderwerp	Opmerkingen peer-review	Aanpassingen in scriptie
Algemeen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Koppeling theorie van theoretisch kader naar resultaten 2. Grote citaten loszetten van tekst 3. Positie in scriptie kaart en figuur operationalisatie 4. Spelling/grammatica opmerkingen woordbestand 5. Aantal woorden 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aangepast in tekst resultaten en conclusie 2. Citaten zijn losgezet van de hoofdttekst. Ziet er inderdaad netter uit. 3. De kaart staat na overweging na paragraaf 3.1 (de case study). De operationalisatie is naar de methodologie verplaatst, tezamen met het figuur. Daar past het beter bij dan het theoretisch kader. 4. Alle spelling en grammatica opmerkingen zijn verwerkt. 5. Het aantal woorden is verminderd. Voornamelijk uit het theoretisch kader en de methodologie is geschrapt. De scriptie telt nu 10.511 woorden. Wat nog steeds te veel is, maar wel ruimt 1000 woorden minder dan in de versie voor de peer-review.
Samenvatting	<ol style="list-style-type: none"> 6. Bij de samenvatting waren geen opmerking 	Ik heb zelf de samenvatting verder uitgebreid met aanbevelingen en de herschreven conclusie. Daarnaast wordt er nu iets duidelijker op de methodologie ingegaan.
Inleiding	<ol style="list-style-type: none"> 7. De wetenschappelijke relevantie komt niet duidelijk genoeg naar voren. 	7. Ik vind dat deze wel naar voren komt. Er zijn een aantal kleine aanpassingen gedaan, maar de kern van dit deel is nog steeds hetzelfde.
Theoretisch kader	<ol style="list-style-type: none"> 8. Geen referentie tussen theoretisch kader en resultaten, daardoor theoretisch kader losstaand 9. Minder woorden gebruiken: het kan compacter 10. Aantal keer ontbrak een jaartal bij een verwijzing 	<ol style="list-style-type: none"> 8. Zie opmerking bij punt 1. 9. Uit het theoretisch kader zijn ongeveer 1000 woorden geschrapt. Voornamelijk door samenvattingen te combineren en minder zijtakken te gebruiken in de tekst over sociaal kaptiaal. 10. Jaartallen zijn toegevoegd.
Methodologie	<ol style="list-style-type: none"> 11. Ontbreken bronnen/theorie voor ethische overwegingen en observaties 12. Reflectie ipv als afsluitend hoofdstuk bij de methodologie plaatsen. 	<ol style="list-style-type: none"> 11. Bronnen verwerkt voor beide paragrafen. 12. Persoonlijk vind ik de reflectie een mooie manier om een onderzoek als deze af te sluiten en daar meteen de aanbevelingen aan te koppelen. Om deze reden heb ik het gelaten zoals het was.
Resultaten	<ol style="list-style-type: none"> 13. Koppelen resultaten en theoretisch kader 14. Sterkte verband beoordeling → niet matig sterk, maar matig of sterk 15. Duidelijke structuur aanhouden in resultaten en tussenkopjes gebruiken 	<ol style="list-style-type: none"> 13. zie opmerking 1 14. Ik heb mijn statistiek 2 aantekeningen erbij gepakt en mij is toen geleerd dat je een zwak (0-0.2), matig sterk (0.2-0.5), sterk (0.5-0.7) en zeer sterk (0.7 en meer) verband kan hebben. Joanne heeft duidelijk iets anders geleerd en ik kan niet terug vinden in Norusis wat juist is. Ik ga nog op zoek naar een andere bron hiervoor. 15. De structuur is aangepast zodat deze bij elke indicator

		gelijk is binnen de resultaten. Daarnaast zijn er drie kopjes gemaakt voor het leesgemak.
Conclusie/Discussie	<p>16. Lastig te beoordelen of resultaten in theoretisch perspectief zijn geplaatst.</p> <p>17. Weinig vergelijking andere onderzoeksresultaten</p>	<p>16. Ik denk met het toevoegen van koppeling met theoretisch kader en herschrijven/uitbreiden van conclusie dat dit een stuk beter naar voren komt.</p> <p>17. Hier geldt hetzelfde als voor opmerking 16</p>